Agenda - Y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 1 - Y Senedd	**Jon Antoniazzi**
Dyddiad: Dydd Mercher, 9 Tachwedd 2016	Clerc y Pwyllgor
Amser: 09.00	0300 200 6565
	SeneddCymunedau@cynulliad.cymru

Rhag-gyfarfod anffurfiol (9.00 - 9.30)

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

2 Craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2017-18

(9.30 - 11.00) (Tudalennau 1 - 44)

Carl Sargeant AC, Ysgrifennydd y Cabinet dros Gymunedau a Phlant
Jo-Anne Daniels, Cyfarwyddwr, Cymunedau a Threchu Tlodi
John Howells, Cyfarwyddwr, Tai ac Adfywio

3 Papur(au) i'w nodi

(Tudalen 45)

Gohebiaeth rhwng Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol a Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid

(Tudalen 46)

Gohebiaeth gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot ynghylch ei Grŵp Arweinyddiaeth ar gyfer Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol

(Tudalennau 47 - 56)

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
National Assembly for Wales

Gohebiaeth gan NSPCC Cymru ynghylch ei strategaeth ar gyfer Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol

(Tudalennau 57 - 58)

Gohebiaeth gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru mewn perthynas â waith craffu ar ôl deddfu ar Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015

(Tudalennau 59 - 61)

4 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod

Egwyl (11.00 - 11.15)

5 Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2017-18 - trafod y dystiolaeth

(11.15 - 11.30)

6 Cynllunio strategol a thrafod ymchwiliadau posibl

(11.30 - 11.45) (Tudalennau 62 - 72)

7 Gwaith craffu ar ôl deddfu ar Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015: Trafod y materion allweddol

(11.45 - 12.30) (Tudalennau 73 - 91)

Eitem 2

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau

Dyddiad: **9 Tachwedd 2016**

Amser: **9:30-11:00**

Teitl: **Papur tystiolaeth ynghylch Cyllideb Ddrafft 2017-18: Ysgrifennydd y Cabinet dros Gymunedau a Phlant**

1. Cyflwyniad

Mae'r papur hwn yn cyflwyno sylwadau a gwybodaeth i'r Pwyllgor am bortffolio Cymunedau a Phlant a'r cynigion ar gyfer cyllidebau rhaglenni yn y dyfodol sydd wedi'u hamlinellu yn y Gyllideb Ddrafft a osodwyd ar 18 Hydref 2016.
Fel y gofynnodd y Pwyllgor, mae Atodiad A yn darparu dadansoddiad o'r ffigurau perthnasol yn y Gyllideb Ddrafft ar gyfer Prif Grŵp Gwariant (MEG) Cymunedau a Phlant, fesul Cam Gweithredu ac fesul Llinell Wariant yn y Gyllideb (BEL).

2. Cefndir

Mae dyraniadau dangosol 2017-18 yn deillio o Gyllideb Atodol Gyntaf 2016-17 a rhai addasiadau llinell sylfaen. Yr addasiad yn Nherfyn Gwariant Adrannol (DEL) Refeniw oedd £0.1m yn ychwanegol yng nghyswllt cyllid 'Buddsoddi i Arbed' CAFCASS. Mae'r newidiadau cyfalaf yn adlewyrchu'r ffaith y trosglwyddir Cyllid Cyfalaf Cyffredinol ar gyfer Awdurdodau Lleol yn ôl i'r MEG Llywodraeth Leol. Cyfanswm y newidiadau a gynigir ar gyfer y MEG Cymunedau a Phlant yn 2017-18 yw cynnydd o £13.3m yn y DEL Refeniw, £9.7m o ran y DEL Cyfalaf a gostyngiad o £1.2m mewn Gwariant a Reolir yn Flynyddol (AME). Mae'r tablau a ganlyn yn dangos yr effaith gyffredinol ar gyllideb llinell sylfaen Terfyn Gwariant Adrannol (DEL) Cymunedau a Phlant.

Tablau Ariannol Cryno:

MEG Cymunedau a Phlant	Cyllideb Atodol 2016-17 £000	Cyllideb Ddangosol 2017-18 £000	Newidiadau 2017-18 £000	Cynlluniau Newydd y Gyllideb Ddrafft 2017-18 £000
DEL Adnoddau	357,631	358,468	12,600	371,068
DEL Cyfalaf	376,370	328,012	9,693	337,705

Llinell sylfaen y DEL	**734,001**	**686,480**	**22,293**	**708,773**
Gwariant a Reolir yn Flynyddol	26,125	32,627	-1,242	31,389

Ym MEG cyffredinol Cymunedau a Phlant, yr elfennau sy'n berthnasol i'r Pwyllgor yw Cymunedau, Cydraddoldeb, Tai, Adfywio a Diogelwch Cymunedol. Mae'r cyllidebau ar gyfer yr elfennau hynny wedi'u crynhoi yn y tabl isod.

Cefnogi Cymunedau a Phobl	Cyllideb Atodol 2016-17 £000	Cyllideb Ddangosol 2017-18 £000	Newidiadau 2017-18 £000	Cynlluniau Newydd y Gyllideb Ddrafft 2017-18 £000
DEL Adnoddau	341,443	341,443	2,950	344,393
DEL Cyfalaf	373,370	328,012	8,433	336,445
Llinell sylfaen y DEL	714,813	669,455	11,383	680,838

Mae llinell y DEL Adnoddau yn cynnwys Dechrau'n Deg a Teuluoedd yn Gyntaf yng Ngham Gweithredu newydd Atal ac Ymyrryd yn Fuan.

3. Trosolwg o'r Gyllideb

Cyllideb yw hon sydd wedi'i datblygu yn erbyn cefndir o gyfnod ansicr ac anodd. Bydd canlyniad y refferendwm ar yr UE yn ail-lunio ein perthynas â'r Undeb Ewropeaidd yn y tymor hir; a cheir ansicrwydd am ddyfodol ffrydiau cyllid Ewropeaidd pwysig a'r effaith ar gyllid cyhoeddus y DU a chyllideb Cymru.

Rydym yn parhau i wynebu toriadau parhaus i'n cyllid cyffredinol gan Lywodraeth y DU – mae'r Sefydliad Astudiaethau Cyllid, sef llais dylanwadol, wedi nodi bod Cymru'n wynebu sefyllfa eithriadol o 11 neu ragor o flynyddoedd o gwtogi ar wariant gwasanaethau cyhoeddus.

Mae hyn yn golygu ein bod ni – Llywodraeth Cymru a Chynulliad Cenedlaethol Cymru – yn wynebu dewisiadau anodd wrth inni barhau i weithio i ddiogelu ein gwasanaethau cyhoeddus rhag y gwaethaf o blith yr effeithiau hyn a buddsoddi yng Nghymru er mwyn cynyddu nifer y swyddi a thyfu'n heconomi, gan symud ein gwlad ymlaen.

Bydd Llywodraeth y DU yn cyhoeddi Datganiad yr Hydref ym mis Tachwedd. Er bod datganiadau cynnar gan Ganghellor y Trysorlys yn dangos na fydd y Trysorlys yn anelu mwyach at gyflawni gwarged erbyn 2020, mae wedi dweud hefyd nad diwedd ar gyni yw hyn. Dyna pam, yn ein Cyllideb Ddrafft, yr ydym

wedi penderfynu cyhoeddi cynlluniau gwariant refeniw ar gyfer 2017-18 yn unig a chynlluniau cyfalaf ar gyfer pedair blynedd. Mae'r cynlluniau cyfalaf yn rhoi sicrwydd ar gyfer buddsoddiadau tymor hir ac yn hwyluso'r dull gweithredu strategol sydd ei angen er mwyn cynllunio datblygiadau.

Erbyn hyn, rydym yn ail flwyddyn setliad Adolygiad Llywodraeth y DU o Wariant, a bennodd gyllideb refeniw Llywodraeth Cymru o 2016-17 hyd at 2019-20 a'r gyllideb gyfalaf tan 2020-21. Ar y cyfan, bydd cyllideb Cymru yn parhau i leihau mewn termau real dros y cyfnod hwn.

Mae'r toriadau sydd i ddod yn ychwanegu at y gostyngiadau termau real olynol a wnaed ers 2010-11. Atgyfnerthodd gostyngiadau'r Adolygiad o Wariant i'n setliad waith Llywodraeth y DU o dorri gwariant cyhoeddus a'i hymrwymiad i gyni. Bydd ein cyllideb 9% yn llai mewn termau real erbyn diwedd y degawd – mae hyn yn cyfateb i bron £1.5bn yn llai mewn termau real i wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru yn 2019-20 nag yn 2010-11.

Mae canlyniad y refferendwm ar yr UE wedi ychwanegu at lefel yr ansicrwydd ynglŷn ag adnoddau i Gymru yn y dyfodol. Bydd gadael yr UE yn cael effaith ar yr adnoddau sydd ar gael i Gymru gan ei bod yn elwa ar £650m y flwyddyn o amryw o ffrydiau cyllid Ewropeaidd.

Ar ôl inni asesu effaith Datganiad yr Hydref, ein bwriad yw cyhoeddi rhagdybiaethau cynllunio ar gyfer 2018-19 a 2019-20 yn y flwyddyn newydd. Mae ein penderfyniad i gyhoeddi cyllideb refeniw ar gyfer blwyddyn yn golygu ein bod yn rhoi sefydlogrwydd i wasanaethau creiddiol ac yn buddsoddi mewn blaenoriaethau presennol. Mae hyn yn creu sylfaen sefydlog er mwyn inni reoli'r cyfnod ariannol anodd sydd ar y gweill mewn ffyrdd arloesol gyda'n partneriaid a'n rhanddeiliaid.

O ran yr hyn sy'n ymwneud â'm portffolio i yn benodol, rwyf wedi cynnig uno tri o'r Meysydd Rhaglenni Gwariant presennol (Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd; Cefnogi Cymunedau a Phobl a CAFCASS), a galw'r maes hwnnw'n 'Galluogi Plant a Chymunedau'. Yn y Maes Rhaglenni Gwariant newydd, byddai tri Cham Gweithredu i gwmpasu Cefnogi Plant, Atal ac Ymyrryd yn Fuan, a'r Trydydd Sector/Cynhwysiant Ariannol. Y prif wahaniaeth yw y byddai Cam Gweithredu Atal ac Ymyrryd yn Fuan yn cyfuno'r cyllidebau refeniw ar gyfer Dechrau'n Deg, Teuluoedd yn Gyntaf a Chymunedau yn Gyntaf. Nid wyf yn bwriadu uno'r rhaglenni eu hunain ar hyn o bryd ond byddai'r cynnig hwn yn rhoi cyfle i fod yn fwy hyblyg wrth wneud penderfyniadau ar ôl proses ymgysylltu Cymunedau yn Gyntaf.

<u>Dull integredig, hirdymor o ymdrin â chyllid cyfalaf</u>

Yn y gyllideb hon, mae gennym gyfle i ysgogi buddsoddiadau yn yr economi; gwneud gwelliannau i wasanaethau cyhoeddus hanfodol a dechrau cyflawni'r blaenoriaethau allweddol a nodir yn Symud Cymru Ymlaen.

Mewn blynyddoedd blaenorol, cyllid trafodion ariannol a chyfalaf traddodiadol yn bennaf a fu ar gael inni er mwyn ariannu prosiectau seilwaith cyhoeddus – erbyn hyn, mae pwerau benthyg newydd a modelau cyllid mwy arloesol ar gael i Gymru wrth i lefel y cyfalaf cyhoeddus sydd ar gael barhau i ostwng.

Byddwn yn pennu cyllideb gyfalaf ar gyfer pedair blynedd – mae hyn yn cyd-fynd â'r setliad cyfalaf a nodwyd yn Adolygiad y DU o Wariant yn 2015 – ac mae'n cynnwys cyllideb gadarn ar gyfer 2017-18 a dyraniadau dangosol ar gyfer y tair blynedd ddilynol. Mae'n bwysig ein bod mor dryloyw ag y bo modd ac yn rhoi cymaint o sicrwydd ag y gallwn i'n partneriaid cyflawni a'n rhanddeiliaid allweddol er mwyn creu buddsoddiadau cyfalaf, ac felly rydym wedi dod i'r casgliad mai gweithredu drwy ystyried cyfalaf yn y tymor hir yw'r penderfyniad cywir.

Cronfeydd wrth gefn

Ein dull o weithredu yw uchafu'r dyraniadau i bortffolios gan gadw lefel ddarbodus o gronfeydd wrth gefn canolog ar gyfer pwysau nas rhagwelwyd. Er bod yr egwyddor hon yr un mor gymwys i'n cyllidebau refeniw a chyfalaf, rydym yn cynyddu cronfeydd cyfalaf wrth gefn ymhellach gan sicrhau bod digon o gronfeydd canolog ar gael i ategu'r ymrwymiadau yr ydym yn eu blaenoriaethu wrth iddynt fynd yn eu blaen dros dymor y Cynulliad.

O ganlyniad, mae ein cronfeydd adnoddau wrth gefn ar gyfer 2017-18 yn cyfateb i 1.7 y cant o Derfyn Gwariant Adrannol Adnoddau ac mae Cronfeydd Cyfalaf wrth gefn yn cyfateb i 7.1 y cant o Derfyn Gwariant Adrannol Cyfalaf, gan godi i lefel rhwng 30 a 34 y cant yn y tair blynedd ddilynol. Rydym yn fodlon y bydd y lefelau hyn o gronfeydd wrth gefn yn ein galluogi i reoli risgiau ac ymateb i bwysau nas rhagwelwyd, tra byddant yn rhoi sicrwydd o ran cyllid i Ysgrifenyddion Cabinet unigol er mwyn dechrau cynllunio a chyflawni'r ymrwymiadau allweddol a nodir yn Symud Cymru Ymlaen.

Cymunedau a Phlant

O ran fy mhortffolio, mae hyn yn golygu cyllid ychwanegol (wedi'i ddyrannu ac mewn cronfeydd wrth gefn) ar gyfer cyrraedd y targed o 20,000 o gartrefi a boddhau'r ddyletswydd ynghylch safleoedd Sipsiwn a Theithwyr; cyllid sy'n parhau ar gyfer y Gronfa Gofal Canolraddol, y Rhaglen Addasiadau Brys, a chyllidebau Cymunedau Diogelach; ond gostyngiadau i gyllid Adfywio. Rwy'n ceisio dewisiadau i gryfhau'r cyllidebau Adfywio, gan gynnwys defnyddio incwm a balansau Cronfa Buddsoddi Cymru mewn Adfywio a thrwy symiau canlyniadol Datganiad yr Hydref os byddant yn bositif a'r Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol yn cytuno i hynny. Rwy'n darparu rhagor o fanylion yn y

naratif isod ond bydd angen cyflwyno rhai o'r pwyntiau mwyaf manwl ar ôl y datblygiadau dros yr wythnosau i ddod, a dylai'r manylion fod yn fwy cadarn ar gyfer y Gyllideb Derfynol ym mis Rhagfyr. Mae'r gyllideb gyfalaf am Wasanaethau Tân ac Achub wedi cynyddu £300,000 i £1.3m yn 2017-18 er mwyn ategu datblygiad seilwaith y Rhwydwaith Gwasanaethau Brys.

4. Y Rhaglen Lywodraethu

Cyllideb yw hon i symud Cymru ymlaen, rhoi sefydlogrwydd i'n gwasanaethau creiddiol a gwneud cynnydd o ran gweithredu ein Rhaglen Lywodraethu uchelgeisiol, sef Symud Cymru Ymlaen 2016-21:
http://gov.wales/docs/strategies/160920-taking-wales-forward-cy.pdf.

Mae Symud Cymru Ymlaen yn nodi sut y byddwn yn creu mwy o swyddi, a swyddi gwell, drwy gyfrwng economi gryfach a thecach, yn gwella ac yn diwygio gwasanaethau cyhoeddus ac yn adeiladu Cymru unedig, gysylltiedig a chynaliadwy; a datblygiad pedair strategaeth drosfwaol:

- Ffyniannus a diogel
- Iach ac egnïol
- Uchelgais a dysgu
- Unedig a chysylltiedig

Bydd y strategaethau hyn yn ategu *Symud Cymru Ymlaen* ac yn ein galluogi i ddefnyddio pob dull sydd ar gael inni er mwyn cael yr effaith fwyaf a chyflawni addewid Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol. Rydym wedi ymrwymo i greu awyrgylch sy'n annog gwaith cyflawni arloesol yn yr amgylchedd presennol, ac awyrgylch y mae atal ac ymyrryd yn fuan yn nodweddion amlwg arno. Mae cydweithredu, partneriaethau, ac effeithlonrwydd yn hollbwysig ar draws y gwasanaethau cyhoeddus, fel y mae ein herio ein hunain a'n partneriaid i ddefnyddio ein hadnoddau ar y cyd i uchafu'r manteision sy'n deillio o'n hymdrechion ar y cyd. Mae Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol yn rhoi sylfaen gref i ni, a chyrff cyhoeddus eraill, adeiladu arni.

5. Polisïau allweddol

<u>Trechu Tlodi</u>

Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a'r Seilwaith yn gyfrifol am gydlynu mesurau trosfwaol i hyrwyddo cyfleoedd economaidd i bawb. Rwy'n gyfrifol am dlodi plant. Mae gwella deilliannau i gartrefi incwm isel yn gyfrifoldeb a rennir gan bob Ysgrifennydd Cabinet a Gweinidog.

Mae ystod eang o bolisïau a rhaglenni'n cael eu datblygu ar draws y Llywodraeth sy'n ceisio mynd i'r afael â thlodi, gan gynnwys y Grant Amddifadedd Disgyblion, Rhaglen Plant Iach Cymru ac ymrwymiadau yn y Rhaglen Lywodraethu, fel y 100,000 o brentisiaethau a'r Rhaglen Gyflogadwyedd newydd i Bob Oedran.

Yn fy mhortffolio, rwy'n ariannu rhaglen o ymgysylltu'n allanol â rhanddeiliaid allweddol a hyfforddiant, gyda'r bwriad o ledaenu arferion da o ran trechu tlodi plant, diwygiadau lles a gwella deilliannau cartrefi sydd ag incwm isel. Mae'n hollbwysig gweithio gyda rhanddeiliaid allanol, gan nad Llywodraeth Cymru sy'n rheoli pob agwedd ar drechu tlodi plant.

Yn 100 niwrnod cyntaf y Llywodraeth, buom eisoes yn gweithio ar ein hymrwymiadau i wella llewyrch economaidd a threchu tlodi yng Nghymru. Yn arbennig, rydym wedi cymryd camau i ddiogelu economi Cymru yn dilyn pleidlais y DU i adael yr UE. Bydd y Rhaglen Lywodraethu newydd yn parhau â'r ffocws cryf hwn ar leihau anghydraddoldebau a hybu llewyrch.

Cymunedau yn Gyntaf

Rhaglen grantiau yw Cymunedau yn Gyntaf y mae £31m wedi'i ymrwymo iddi ar hyn o bryd yn ei Llinell Wariant yn y Gyllideb. Mae'r cyd-destun y mae Cymunedau yn Gyntaf yn gweithredu ynddo wedi newid yn sylweddol ers 2001.

Yn fy Natganiad Llafar ar 11 Hydref, amlinellais fy null newydd arfaethedig o ymdrin â chymunedau. Yn fy natganiad, nodais fy mod yn ystyried dileu Cymunedau yn Gyntaf yn raddol. Ni fyddaf yn gwneud penderfyniad terfynol tan ar ôl cyfnod o ymgynghori. Rydym yn ymgysylltu â rhanddeiliaid ynghylch ein dull o weithredu yn y dyfodol, gan gynnwys y cynnig i ddileu Cymunedau yn Gyntaf yn raddol a sut y byddwn yn parhau i ddarparu Cymunedau am Waith ac Esgyn. Rydym yn ceisio safbwyntiau ynglŷn â sut rydym yn cynnwys, cynorthwyo ac yn cryfhau cymunedau drwy ein dull gweithredu newydd, sy'n canolbwyntio ar barhau i gynyddu gwydnwch cymunedau er mwyn hyrwyddo cyfleoedd i bawb.

Rwy'n bwriadu canolbwyntio ar dri maes allweddol o hyn ymlaen, sef: cyflogaeth, y blynyddoedd cynnar, a grymuso.

Cyflogaeth yw'r ffordd orau a mwyaf cynaliadwy o adael tlodi, ac mae'n rhan sylfaenol o ddull newydd o ymdrin â chymunedau. Rydym wedi gwneud ymrwymiad mawr i Esgyn a Chymunedau am Waith, a bydd y rhaglenni cyflogaeth pwysig hyn yn parhau fel y'u cynlluniwyd. Ar draws y Llywodraeth, rydym yn hyrwyddo llewyrch i bawb. Bydd creu cynnig gofal plant hael i rieni sy'n gweithio yn helpu i ddileu un o'r prif rwystrau i gyflogaeth, yn ogystal â darparu manteision hirdymor i bob un o'n plant.

Mae profiadau niweidiol yn ystod plentyndod yn fygythiad mawr i lesiant a llewyrch economaidd. Er mwyn mynd i'r afael â phrofiadau niweidiol yn ystod plentyndod, mae gofyn inni fod yn fwy deallus o ran ymyrryd yn gynharach ym mywydau'r aelodau ieuengaf o'n cymdeithas. Rwy'n llawn sylweddoli'r heriau

sy'n gysylltiedig â gwneud hyn, ond os ydym am dorri'r cylch rhaid inni symud mwy o adnoddau at atal ac amddiffyn.

Mae Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus, a sefydlwyd gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, yn cynnig dull hollbwysig o greu cymunedau mwy grymus. Mae awdurdodau lleol hefyd â rhan allweddol i'w chwarae mewn canfod ffyrdd o wella llesiant cymunedau lleol, gan ymgorffori dulliau gweithredu integredig, cydweithredol, hirdymor ac ataliol, tra byddant yn adlewyrchu amrywiaeth lawn y cymunedau y maent yn eu gwasanaethu. Rwyf wedi cychwyn trafodaethau â nifer o awdurdodau lleol, sydd wedi'u cynorthwyo gan eu Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus, sy'n bwriadu datblygu dulliau mwy integredig ac sy'n grymuso, sy'n cynnig cyfle iddynt i dreialu mwy o hyblygrwydd ac annibyniaeth ariannol. Bydd y dull gweithredu hwn yn adeiladu ar sail gwaith Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol i ddiwygio llywodraeth leol, gan sicrhau mwy o gyfranogiad ym myd cymdeithas sifil a democratiaeth.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i gryfhau'r ddarpariaeth gymunedol o ofal iechyd a chymdeithasol, gan symud y rhain o ysbytai ac i gymunedau, pan fo modd. Mae ysgolion a cholegau hefyd yn chwarae rhan allweddol a byddwn yn treialu model newydd o Ganolfannau Dysgu Cymunedol, gan ymestyn mynediad y gymuned at wasanaethau, gan gynnwys gofal plant, cymorth rhianta, a dysgu i'r teulu. Byddwn yn hyrwyddo proses o gydleoli ac integreiddio gwasanaethau, gan adeiladu ar sail modelau llwyddiannus a ddatblygwyd ledled Cymru a thu hwnt. Byddwn yn datblygu dull 'Gwnaed yng Nghymru' o ymdrin ag asedau cymunedol. Byddwn yn cyflwyno mesurau i atal achosion diangen o gau ac i helpu cymunedau i fod yn berchen ar asedau cymunedol pan fo'n briodol. Nodwedd ymhlyg ar hyn, ac yn wir ym mhob rhan o'n dull newydd o ymdrin â chymunedau, yw rôl bwysig i'r Trydydd Sector.

<u>Diwygiadau Lles</u>

Rwy'n pryderu'n fawr am effaith diwygiadau lles Llywodraeth y DU a'r goblygiadau i unigolion, teuluoedd a chymunedau.

Rydym yn cymryd camau i helpu pobl i reoli effeithiau newidiadau Llywodraeth y DU i fudd-daliadau lles. Fodd bynnag, ni allwn wneud hyn ar draul ein gwaith i fynd i'r afael ag achosion gwreiddiol tlodi drwy wella cyfleoedd bywyd plant a gwella cyflogadwyedd.

Byddwn yn parhau i wneud popeth yn ein gallu i helpu pobl i ymdopi ag effeithiau'r diwygiadau hyn:

- Mae darparu cartref diogel, cynnes a sicr i bobl yn flaenoriaeth allweddol. Dyna pam rydym wedi ymrwymo i darged uchelgeisiol o ddarparu 20,000 yn rhagor o gartrefi fforddiadwy yn ystod tymor y llywodraeth hon. Mae'r targed hwn yn ail-gadarnhau fy ymrwymiad i'r cyflenwad o dai.

- Am yr un rheswm, rydym yn parhau i fod wedi ymrwymo i sicrhau bod pob un o'r 221,000 o gartrefi cymdeithasol presennol yn cyrraedd Safon Ansawdd Tai Cymru erbyn 2020 a'u bod yn cael eu cynnal wedyn.
- Byddwn yn cyflwyno deddfwriaeth i roi terfyn ar yr Hawl i Brynu; os caiff ei phasio gan y Cynulliad, bydd y ddeddfwriaeth hon yn amddiffyn ein stoc werthfawr o dai cymdeithasol rhag gostwng ymhellach ac yn creu hyder ymhlith landlordiaid cymdeithasol i fuddsoddi ac adeiladu mwy.
- Rydym yn ariannu ystod o wasanaethau cynghori i gynorthwyo pobl ar hawliau lles, dyled, tai a materion gwahaniaethu. Mae'r rhain yn cynnwys cymorth arbennig i deuluoedd sydd â phlant ag anableddau a phobl hŷn a gofalwyr er mwyn uchafu eu hawl i incwm.
- Rydym wedi darparu cymorth ychwanegol i'r rhai y mae ei angen arnynt drwy gyfrwng ein cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor, ynghyd â chymorth brys drwy ein Cronfa Cymorth Dewisol.
- Bydd ein partneriaeth ag Awdurdodau Lleol a sefydliadau'r Trydydd Sector i atal pobl rhag dod yn ddigartref yn parhau, gan adeiladu ar sail canlyniadau cynnar calonogol iawn ein deddfwriaeth newydd ar ddigartrefedd.

I'r rhai sy'n gallu gweithio, byddwn yn parhau i ganolbwyntio ar helpu pobl i ganfod swyddi ac aros yn y swyddi hynny. Rydym yn darparu hyn drwy ein hagenda sgiliau ac ein mentrau cyflogaeth a chymunedol gan gynnwys Cymunedau am Waith; Rhieni, Gofal Plant a Chyflogaeth; ac Esgyn. Mae rhaglen waith yn mynd rhagddi i asesu holl oblygiadau'r newid yn y trefniadau ar gyfer Budd-dal Tai yng nghyswllt Tai â Chymorth. Mae camau tebyg ar waith yng nghyswllt costau Llety Dros Dro, y mae'r cyllid ar ei gyfer wedi'i ddatganoli.

Er ein bod yn parhau i deimlo effaith pob un o'r newidiadau hyn, rydym wedi ymrwymo o hyd i ddefnyddio pob dull sydd ar gael er mwyn lleihau anghydraddoldebau, gwella llewyrch a chynyddu cyfranogiad pobl yn y farchnad lafur. Mewn rhai ardaloedd, rydym yn gwneud cynnydd pwysig: mae nifer y bobl sydd mewn gwaith bron wedi cyrraedd y lefel uchaf erioed ac mae nifer y cartrefi di-waith yng Nghymru yn dal i ostwng.

<u>Diogelwch Cymunedol</u>

Mae'r cyllid ar gyfer Maes Rhaglenni Gwariant Cymunedau Diogelach wedi'i gadw ar lefel arian wastad. Mae hyn yn cynnwys y Camau Gweithredu ynghylch Hybu Ymgysylltiad Cadarnhaol i Bobl ifanc, Gwasanaethau Tân ac Achub, a Cham-drin Domestig.

Mae cyllid Hybu Ymgysylltiad Cadarnhaol i Bobl Ifanc (sydd mewn perygl o droseddu) yn cynorthwyo prosiectau sy'n anelu at droi pobl ifanc o droseddu ac ymddygiad gwrthgymdeithasol ac mae'n targedu'r bobl ifanc sydd â'r risg fwyaf o droseddu. Mae ymgorffori ymyriadau buan er mwyn atal problemau rhag digwydd, neu waethygu, yn cyd-fynd â'r gwaith sy'n cael ei wneud i fynd i'r afael

â phrofiadau newidiol yn ystod plentyndod. Mae'r cyllid hefyd yn cynorthwyo prosiect Rheoli Achosion yn Well a ddatblygwyd ar y cyd â Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid Cymru. Mae'r cyllid ar gyfer cyfiawnder ieuenctid yn helpu i dorri'r cylch o anfantais ac anghydraddoldeb; datblygu ymddygiadau cadarnhaol drwy'r blynyddoedd ffurfiannol; a sicrhau bod pobl ifanc yn cyrraedd cerrig milltir allweddol o ran eu datblygiad er mwyn ennill swyddi a meddu ar iechyd a lles ehangach.

Mae plant a phobl ifanc o gartrefi sydd ag incwm isel yn fwy tebygol o droseddu ac o ymddwyn yn wrthgymdeithasol, felly bydd parhau'r cyllid hwn ac atal troseddu ymysg pobl ifanc yn cael effaith gadarnhaol ar y cymunedau tlotaf yng Nghymru. Mae natur ataliol y prosiectau Cyfiawnder Ieuenctid yr wyf yn eu hariannu yn galluogi meysydd datganoledig a meysydd nad ydynt wedi'u datganoli i gydweithredu, integreiddio, a bod yn rhan o'r gwaith. Bydd mynd i'r afael â phrofiadau niweidiol yn ystod plentyndod yn helpu i leihau'r baich ar wasanaethau eraill Llywodraeth Cymru – Iechyd, iechyd meddwl, Gwasanaethau Cymdeithasol - tra bydd yn cynyddu'r cyfleoedd o ran addysg a chyflogaeth i'r bobl ifanc a gafodd eu helpu. Yn y tymor hir, bydd hyn yn helpu i sicrhau bod cymunedau diogel a chefnogol ledled Cymru a bod pobl ifanc yn cyrraedd eu gwir botensial cyn gynted ag y bo modd.

Mae rhaglenni diogelwch tân cymunedol yn anelu at gynnal y gostyngiad hirdymor yn nifer yr achosion o danau a'u difrifoldeb. Canolbwyntir yn arbennig ar danau anheddau, sy'n peri'r bygythiad mwyaf i fywyd, ac ar danau sy'n cael eu cynnau'n fwriadol, sy'n achosi pryder difrifol i gymunedau mewn rhannau o Gymru. Mae'r Awdurdodau Tân ac Achub yn cynnal gwiriadau diogelwch tân cartrefi i ddarparu cyngor cynhwysfawr i gartrefi sy'n wynebu risg (e.e. pobl hŷn, pobl sydd ag anabledd, a rhieni sengl), er mwyn lleihau'r risg o dân i'r eithaf. Ychwanegir at hyn drwy ddarparu offer fel larymau mwg, dillad gwely sy'n gwrthsefyll tân, ac (yn yr achosion lle y ceir y risg fwyaf) systemau chwistrellu cludadwy. Ymysg y rhaglenni i fynd i'r afael â thanau bwriadol a throseddau eraill sy'n gysylltiedig â thân mae gweithgareddau cyflwyno gwybodaeth a chodi ymwybyddiaeth gyffredinol, sydd wedi'u targedu at bobl ifanc yn arbennig, a gweithgareddau dargyfeirio mwy dwys gyda throseddwyr hysbys a'r rhai sy'n debygol o droseddu. Mae Awdurdodau Tân ac Achub yn gweithio'n agos gyda'r heddlu ac asiantaethau eraill yn y maes hwn.

Yn 2017-18, mae £5.4 miliwn ar gael o'r Grant Gwasanaethau Cam-drin Domestig. Mae'r cyllid hwn yn caniatáu i Awdurdodau Lleol a'r gwasanaethau arbenigol ganolbwyntio ar weithredu'r Ddeddf, gan gynnwys gwella gwasanaethau i ddioddefwyr camdriniaeth. Caiff eu gwaith ei gynorthwyo gan Raglen Cefnogi Pobl, sydd hefyd yn darparu cyllid i atal camdriniaeth ddomestig ac i helpu dioddefwyr. Cynhaliwyd Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb ar gyfer yr ymgynghoriad ar Strategaeth Genedlaethol ar Drais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol 2016-2021. Mae trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol yn tramgwyddo hawliau dynol yn sylfaenol, maent

yn achosi anghydraddoldeb ac yn ganlyniad iddo, ac maent yn peri goblygiadau pellgyrhaeddol i deuluoedd, plant a'r gymdeithas yn ei chyfanrwydd. Mae'r Strategaeth Genedlaethol yn cyflwyno amcanion sy'n anelu at ddileu pob math o drais yn erbyn menywod, camdriniaeth ddomestig a thrais rhywiol, a sicrhau, pan fo angen, fod gwasanaethau priodol ar waith i gynorthwyo'r goroeswyr.

Y Trydydd Sector

Bydd cynaliadwyedd ffynonellau cyllid cyhoeddus a ffynonellau cyllid eraill i sefydliadau'r Trydydd Sector yn fater allweddol yn y dyfodol, yn arbennig mewn cysylltiad â gadael yr UE. Dyna pam yr wyf wedi cynnal y gyllideb ar lefel 2016-17. Er mwyn deall yn llwyr yr effaith ar fy mhortffolio a'r Trydydd Sector yn fwy cyffredinol, byddaf yn comisiynu Cyngor Partneriaeth y Trydydd Sector i ystyried y materion hyn dros y flwyddyn i ddod. Byddaf hefyd yn gweithio gyda rhanddeiliaid i ystyried sut y byddwn yn bwrw ymlaen â'r ymrwymiadau yn y Rhaglen Lywodraethu i weithio gyda dosbarthwyr loteri i fuddsoddi mewn cronfa gynaliadwyedd ar raddfa fawr er mwyn i sefydliadau gwirfoddol dyfu a llwyddo.

Gan fy mod wedi cynnal cyllid 2017-18 ar y lefelau presennol, rwy'n disgwyl y bydd canlyniadau tebyg dros gyfnod y grant hwn. Er enghraifft, 8,000 o gyfleoedd gwirfoddoli wedi'u hyrwyddo; 4,600 o wirfoddolwyr (y mae gan nifer ohonynt anghenion cymorth uwch) wedi'u helpu i fynd i swyddi gwirfoddoli; 4,500 o bobl wedi'u hyfforddi mewn llywodraethu da, codi arian, gweithio gyda gwirfoddolwyr, y mae pob un ohonynt yn helpu sefydliadau cymunedol a gwirfoddol i ffynnu. Bu 900 o sefydliadau'r Trydydd Sector yn helpu i gyfrannu at grwpiau cynllunio strategol, neu buont yn aelodau ohonynt (gan gynnwys dylanwadu ar ddyluniad gwasanaethau cyhoeddus a'r dull o'u darparu).

Yn ystod yr haf, cynhaliodd Cefnogaeth i'r Trydydd Sector yng Nghymru adolygiad strategol o bob un o'i wasanaethau er mwyn sicrhau cynaliadwyedd a gwerth am arian. Ymysg y newidiadau mae symleiddio cymorth e.e. drwy uno dau gynllun grantiau gwirfoddoli a gwefannau a thrwy gydweithredu agosach rhwng sefydliadau. Bydd yr holl waith hwn yn cyfrannu at ymdrechion i sicrhau bod y cymorth y mae Cefnogaeth i'r Trydydd Sector yng Nghymru yn ei gynnig ar gael yn y tymor hwy er mwyn i sefydliadau cymunedol a gwirfoddol lleol ffynnu.

Mae'n debyg y bydd y Trydydd Sector yn ei gyfanrwydd yn profi effaith gadael yr Undeb Ewropeaidd ac yn arbennig mewn cysylltiad ag unrhyw ostyngiad mewn cyllid. Byddwn yn parhau i ymgysylltu â Chyngor Partneriaeth y Trydydd Sector a rhwydweithiau eraill y Trydydd Sector er mwyn trafod hyn yn llwyr a chynllunio ar gyfer y dyfodol pan fo angen. Pan fo'r effaith hon i'w chael ar sefydliadau sy'n rhan o Cefnogaeth i'r Trydydd Sector yng Nghymru (Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru a 19 o Gynghorau Gwirfoddol Sirol), byddwn yn ystyried yn ofalus gynaliadwyedd y gwasanaethau y maent yn eu darparu yn y tymor hwy.

Cynhwysiant Ariannol

Mae'r cyllid ar gyfer Gwasanaethau Cynghori a'r Gronfa Cymorth Dewisol yn cael ei fonitro'n helaeth er mwyn sicrhau eu bod yn cyflawni deilliannau cadarnhaol i'r dinasyddion y mae angen y cymorth mwyaf arnynt. Mae gwerthusiadau blaenorol wedi dangos yr effaith gadarnhaol y mae'r rhaglenni hyn yn ei chael ac felly rwyf wedi cynnal y cyllidebau hyn ar lefelau 2016-17.

Cafodd gwerthusiadau eu cyhoeddi ynghylch Cyngor Da, Byw'n Well ar 25 Tachwedd 2015 a'r Grant ar gyfer Gwasanaethau Cynghori Rheng Flaen (FLASG) ar 29 Mawrth 2016 sy'n tynnu sylw at y gwaith da ac sy'n argymell fod y ddau brosiect yn parhau. Rhwng mis Ebrill 2015 a mis Mawrth 2016, bu'r grant hwn yn galluogi sefydliadau i ymateb i fwy na 52,300 o geisiadau am wybodaeth a chyngor, gan sicrhau bron £14 miliwn o enillion incwm i'r bobl y maent wedi'u cynorthwyo. Ers dechrau'r prosiect hwn yn 2012, mae Cyngor Da, Byw'n Well wedi helpu dros 72,700 o bobl gan greu enillion wedi'u cadarnhau gwerth mwy na £66.5 miliwn. Nododd y gwerthusiad fod prosiect Cyngor Da, Byw'n Well wedi cael effaith gadarnhaol sylweddol ar y rhai sy'n defnyddio'r gwasanaethau y mae'n eu cefnogi gyda chyfran fawr o'r cleientiaid sy'n defnyddio'r gwasanaeth yn dioddef problemau iechyd meddwl.

Ers mis Ebrill 2013, mae'r Gronfa Cymorth Dewisol wedi cynorthwyo mwy na 103,000 o'r bobl fwyaf agored i niwed yng Nghymru â mwy na £24 miliwn mewn grantiau. Mewn Arolwg Partner diweddar, nododd ymatebwyr fod y dyfarniadau'n cynyddu'r gallu i ymdopi â threuliau byw yn y tymor byr, yn annog pobl i fyw'n annibynnol, ac yn hyrwyddo ansawdd bywyd gwell a chamau i atal rhagor o broblemau i'r rhai a gafodd ddyfarniad.

Mae cynaliadwyedd yn fater allweddol o hyd i undebau credyd. Er mai sefydliadau annibynnol yw undebau credyd, cafodd Grŵp Cydweithredu'r Undebau Credyd, sydd wedi'i arwain gan swyddogion, ei sefydlu yn 2016 i hwyluso cynnydd mewn cydweithrediad. Gall materion fel didyniadau'r gyflogres, rhannu adnoddau a'r systemau y mae undebau credyd yn eu defnyddio i gyd gyfrannu at y nod hwn. Mae gwaith yn mynd rhagddo i ategu twf a datblygiad undebau credyd y tu hwnt i fis Mawrth 2017.

Bydd y deilliannau sy'n gysylltiedig â gwaith ar gynhwysiant ariannol yn 2017-18 yn cyd-fynd â'r ymrwymiadau a nodir yn y Strategaeth Cynhwysiant Ariannol i ddarparu mynediad at wasanaethau ariannol a chredyd fforddiadwy, mynediad at wybodaeth ariannol, gan gynnwys cyngor ar ddyledion a meithrin dealltwriaeth a gallu ariannol. Mae'r Cynllun Cyflawni ar gyfer Cynhwysiant Ariannol yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd a bydd yn cael ei gyhoeddi erbyn mis Rhagfyr 2016. Bydd y Strategaeth Cynhwysiant Ariannol yn ddull allweddol o gyflawni'r amcan newydd o gynorthwyo teuluoedd sy'n byw mewn tlodi i gynyddu incwm y cartref.

Cwblhawyd Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg fel rhan o'r Strategaeth Cynhwysiant Ariannol, a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2016. Mae gwybodaeth ariannol, gan gynnwys cyngor ar ddyledion, ar gael o amryw o ffynonellau – ar-lein, dros y ffôn, ac wyneb yn wyneb. Mae'r Strategaeth Cynhwysiant Ariannol yn hyrwyddo'r gwaith o ddatblygu Fframwaith Ansawdd Gwybodaeth a Chyngor i Gymru ynghyd â'r broses o'i gyflwyno, a bydd y Fframwaith yn cynnwys ystyried y ddarpariaeth o wasanaethau yn y Gymraeg.

Mae gwerth gweithgareddau cynhwysiant ariannol, yn arbennig gwybodaeth a chyngor ar ffurf mesurau ataliol, i'w weld yn eu rôl strategol gynyddol mewn cysylltiad ag iechyd a gofal cymdeithasol, ac o ran atal digartrefedd, yn ogystal â rheolaeth ariannol fel dull o atal pobl rhag mynd i ddyled. Gall cyngor annibynnol amserol ac o ansawdd da helpu pobl i ymdrin â'u problemau a rheoli eu bywydau i raddau mwy, ac arwain o bosibl at lai o ddibyniaeth ar y wladwriaeth drwy atal materion rhag gwaethygu.

<u>Cynyddu'r Cyflenwad o Dai</u>

Dros oes y llywodraeth hon, byddwn yn gweithio mewn partneriaeth i ddarparu 20,000 yn ychwanegol o gartrefi fforddiadwy. Bydd buddsoddi arian cyhoeddus mewn adeiladu ac ailwampio cartrefi yn cyfrannu at economïau cenedlaethol a lleol, gan greu ac ategu swyddi a chyfleoedd hyfforddi. Mae adeiladu tai yn creu miloedd o brentisiaethau bob blwyddyn, mae'n darparu proses adfywio ehangach mewn ardaloedd o amddifadedd, mae'n creu manteision i gymunedau cyfan, ac mae'n gallu trawsnewid y cymunedau hynny. Mae mwy na £1.3bn wedi'i ddyrannu imi dros dymor y llywodraeth hon i ategu fy mlaenoriaethau o ran tai, a bydd £389m o hynny wedi'i glustnodi mewn cronfeydd wrth gefn i ategu'r ymrwymiad hwn wrth i gynlluniau gael eu datblygu ymhellach.

Mae adeiladu mwy o dai yn creu manteision pwysig y tu hwnt i roi to dros bennau pobl. Ochr yn ochr â'r manteision sydd wedi'u dogfennu'n helaeth o ran iechyd ac addysg y mae tai o ansawdd da yn eu darparu i blant ac i deuluoedd, mae adeiladu tai o bob deiliadaeth yn cael effaith gadarnhaol sylweddol ar economi Cymru ac ar ein cymunedau. Yn ôl ffigurau Trysorlys Ei Mawrhydi, mae'r sector tai yn creu 21 o swyddi fesul pob £1 miliwn a fuddsoddir mewn adeiladu cartrefi a 32 o swyddi fesul pob £1 miliwn a fuddsoddir mewn cynnal tai presennol. Mae adeiladu tai'n creu miloedd o brentisiaethau bob blwyddyn, mae'n darparu proses ehangach o adfywio mewn ardaloedd o amddifadedd, mae'n creu manteision i gymunedau cyfan, ac mae'n gallu trawsnewid y cymunedau hynny.

Rwy'n cynnig ei gwneud yn glir y bydd ein polisi o hyn ymlaen ar y cyflenwad o dai yn cydnabod yn benodol yr ymrwymiad i ategu amrywiaeth o ddeiliadaethau tai, er mwyn ymateb i ystod ehangach o anghenion o ran tai. Er mai darparu rhagor o eiddo cymdeithasol a gaiff ei rentu fydd fy mhrif flaenoriaeth o hyd, byddwn yn disgwyl i gydbwysedd y rhaglen symud tuag at ystod ehangach o ymyriadau erbyn diwedd y tymor hwn. Mae'r Rhaglen Lywodraethu yn ei gwneud

yn glir bod y targed o 20,000 o gartrefi fforddiadwy ychwanegol eisoes yn cynnwys 6,000 a fydd yn cael eu darparu o dan gynllun Helpu i Brynu – Cymru. Mae hyn yn adlewyrchu llwyddiant y cynllun hwnnw o ran darparu llwybr i berchnogaeth fwy fforddiadwy ar dai, yn arbennig i'r rhai sy'n prynu am y tro cyntaf.

Yn ychwanegol at fy nghefnogaeth barhaus i Helpu i Brynu, mae'r Rhaglen Lywodraethu yn nodi'n glir ein hymrwymiad i ddatblygu cynnyrch Rhentu i Berchnogi. Mae swyddogion wedi dechrau gweithio i ganfod y model cyflawni cywir ar gyfer amgylchiadau Cymru. Byddaf yn sicrhau bod y cynllun wedi'i dargedu'n bennaf at unigolion sy'n gweithio a theuluoedd sy'n cael incwm canolog sy'n anelu at brynu eu cartref eu hunain ac sy'n gallu fforddio talu'r taliadau misol, ond nad ydynt yn gallu cynilo'r blaendal sydd ei angen i brynu cartref yn y ffordd arferol.

Rwy'n pryderu bod prinder o gartrefi sy'n cael eu rheoli a'u cynnal yn dda yn y Sector Rhentu Preifat. Mae angen imi archwilio a allwn weithio gyda datblygwyr i ddwyn ymlaen brosiectau sy'n cynnig safonau uchel ac sy'n gofyn rhent islaw lefel y farchnad leol. Mae swyddogion wrthi'n ystyried dewisiadau ar gyfer cymell datblygiadau o'r math hwn. Rwyf hefyd yn cynnig cynorthwyo datblygiadau sy'n cyflawni manteision hirdymor i'r systemau iechyd a gofal cymdeithasol drwy gydweithio â darparwyr tai.

Ochr yn ochr â'r angen i ganolbwyntio ar gyflawni'r targed rhifiadol, mae hefyd yn hanfodol fod y rhaglen adeiladu tai'n adlewyrchu golwg hirdymor ar effaith cartrefi newydd. Mae angen i ddyluniad, lleoliad ac effeithlonrwydd ynni cartrefi newydd fod yn fater pwysicach byth inni er mwyn inni adeiladu cymunedau llwyddiannus a chynaliadwy. Mae gwaith ymchwil wedi'i gomisiynu eisoes ynghylch modelau newydd o dai a fydd yn ein helpu i fynd i'r afael â rhai o'r prif heriau yr ydym yn eu hwynebu, gan gynnwys tlodi tanwydd, allyriadau carbon a'r newid yn yr hinsawdd.

Mae'r dystiolaeth sy'n dod i'r amlwg yn awgrymu bod adeiladu cartrefi sydd â'r dyluniadau newydd hyn yn gallu costio mwy na thai traddodiadol yn y tymor byr ond eu bod yn darparu manteision ehangach, yn arbennig i'r tenantiaid, ar ffurf costau rhedeg is. Y rhagdybiaeth gynllunio yw y dylai'r costau hyn leihau yn y tymor canolig i'r tymor hwy wrth i fwy o ddatblygwyr fabwysiadu'r dyluniadau newydd. Mae fy amcangyfrifon yn darparu ar gyfer 1,000 o gartrefi â dyluniad newydd ar gyfer tymor y llywodraeth hon gan gydnabod y bydd mwyafrif y cartrefi y disgwylir iddynt gael eu hadeiladu yn ystod y ddwy flynedd nesaf eisoes â dyluniadau a chaniatâd cynllunio y cytunwyd arnynt.

Yn hanesyddol, y ffordd fwyaf llwyddiannus o ddarparu cartrefi fforddiadwy fu drwy brif raglen y Grant Tai Cymdeithasol, sy'n darparu cartrefi i'r rhai sydd fwyaf agored i niwed ac sydd â'r angen mwyaf am dai. Mae'n dibynnu ar gydweithredu â Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig ac awdurdodau lleol a'r Grant a

gyfrannodd fwyaf at gyflawni'r targed o 10,000 o gartrefi yn y weinyddiaeth flaenorol.

Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid wedi sicrhau y byddaf i, fel y cynlluniwyd, yn gallu ehangu cynllun y Grant Cyllid Tai sy'n peri bod Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig yn benthyg 100% o'r gost o adeiladu cartrefi newydd yn uniongyrchol, ac yna'n ei had-dalu dros 30 mlynedd. O fis Ebrill 2017, bydd cynlluniau'r Grant Tai Cymdeithasol a'r Grant Cyllid Tai yn cael eu cyfuno at ddibenion cynllunio rhaglenni, a fydd yn sicrhau'r sefyllfa orau o ran y cyllid grant sydd ar gael a chapasiti'r sector.

Rwyf hefyd yn cynnig y bydd Partneriaeth Tai Cymru, sef partneriaeth o gymdeithasai tai yng Nghymru, yn cyfrannu at gyflawni'r targed, fel y gwnaeth yn y weinyddiaeth flaenorol. Mae'r Bartneriaeth yn prynu eiddo ac yna'n ei osod i gymdeithasau unigol am gyfnod o ddeng mlynedd.

Mae tai ychwanegol hefyd yn chwarae rhan hollbwysig mewn atal digartrefedd, gan osgoi drwy hynny'r costau ychwanegol sylweddol sy'n gallu dod i ran awdurdodau lleol gan fod rhaid iddynt ddefnyddio llety dros dro mwy costus ynghyd ag effeithiau negyddol digartrefedd, a all fod yn gorfforol ac yn feddyliol.

Bydd datblygu tai fforddiadwy newydd â mwy o fesurau effeithlonrwydd ynni yn lleihau tlodi tanwydd. Byddai gostyngiadau mewn cyllidebau yn effeithio ar fy ngallu i ddatblygu cartrefi sydd â dyluniad arloesol a fydd yn fwy effeithlon o ran ynni ac yn gallu ymaddasu i hinsawdd sy'n newid.

Costau tai yw'r effaith bwysicaf a mwyaf uniongyrchol y mae tai'n ei chael ar dlodi ac amddifadedd materol – mae tua 72% o dai cymdeithasol yn cael eu gosod i'r rhai sy'n cael budd-daliadau. Fel rhan o'r gwasanaethau landlord y maent yn eu darparu, mae cymdeithasau tai yn cynorthwyo ac yn cefnogi eu tenantiaid drwy roi cyngor ar fudd-daliadau a thrwy gefnogi mentrau cymunedol. Mae tai presennol a thai newydd wedi'u hinsiwleiddio'n dda hefyd, sy'n helpu i leihau biliau ynni, gan helpu i fynd i'r afael â thlodi tanwydd.

<u>Buddsoddi yn y stoc bresennol o dai cymdeithasol</u>

Caiff y Lwfans Atgyweiriadau Mawr ei ddyrannu i sicrhau bod Safon Ansawdd Tai Cymru yn cael ei chyrraedd erbyn 2020 a'i bod yn cael ei chynnal wedi hynny. Mae'r buddsoddiad hwn yn ysgogi tua phedair gwaith y swm hwn gan landlordiaid ac, fel y nodir uchod, mae'n darparu llawer o swyddi a chyfleoedd hyfforddi mewn cymunedau lleol. Mae ffigurau a gafodd eu rhyddhau ar 6 Hydref 2016 yn dangos, ar ddiwedd mis Mawrth 2016, fod 79% o'r holl dai cymdeithasol yn cyrraedd Safon Ansawdd Tai Cymru, sef cynnydd o 8 pwynt canrannol o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Rwy'n gweithio'n agos gyda landlordiaid cymdeithasol i sicrhau bod y Safon yn cael ei chyrraedd ac mae hyn yn cynnwys y gofyniad am gynlluniau busnes 30 mlynedd ac ymweliadau monitro rheolaidd.

Mae ymdrin â chaffael drwy ystyried manteision cymunedol yn uchafu ein buddsoddiad. Mae'r data diweddaraf gan Gwerth Cymru yn dangos bod 191 o Declynnau Mesur wedi'u dychwelyd gan gofnodi contractau â gwerth o £452m. Mae 82% o'r swm hwnnw wedi'i ail-fuddsoddi yng Nghymru. Cafodd 777 o bobl o dan anfantais eu cynorthwyo i gael swydd neu fynd i hyfforddiant. Darparwyd bron 20,000 wythnos o hyfforddiant ardystiedig.

Oherwydd y buddsoddiad enfawr yr ydym wedi'i wneud yn y stoc bresennol o dai cymdeithasol, rwyf hefyd yn bwriadu ei hamddiffyn drwy fy nghynnig i roi terfyn ar yr Hawl i Brynu. Bydd Bil newydd yn cael ei gyflwyno ym mlwyddyn gyntaf ein rhaglen ddeddfwriaethol. Fydd hyn hefyd yn creu hyder ymhlith landlordiaid cymdeithasol i fuddsoddi ac adeiladu mwy o gatrefi newydd.

Mae buddsoddi mewn tai o ansawdd da yn cael effaith uniongyrchol ar iechyd a lles pobl, gan helpu'n sylweddol i leihau'r pwysau ar gyllidebau a gwasanaethau ym maes iechyd a gwasanaethau cymdeithasol. Mae hefyd â chyswllt cryf â chyrhaeddiad addysgol gan fod 25% o'r plant sydd mewn tai nad ydynt yn cyrraedd y safon yn eu cael eu hunain heb yr un TGAU. O gymharu â hynny, 10% yw'r ffigur yn achos plant nad ydynt yn byw mewn tai nad ydynt yn cyrraedd y safon. Mae pob £1.20 sy'n cael ei wario ar gartrefi gweddus yn arbed £1.80 i'r trethdalwr oddi ar y gost sy'n gysylltiedig â phobl ifanc nad ydynt mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant. Mae hefyd yn peri bod modd darparu llawer o swyddi a chyfleoedd hyfforddi drwy ddull sy'n ystyried manteision cymunedol.

Digartrefedd

2017-18 yw trydedd flwyddyn y broses o drosglwyddo i'r ddeddfwriaeth newydd ar ddigartrefedd, a gyflwynwyd gan Ran 2 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014. Amcangyfrifwyd mai £1.9 miliwn oedd cost ychwanegol y ddeddfwriaeth ar gyfer y 3edd flwyddyn. Gwnaed yr asesiad fel rhan o waith manwl ar gyfer y Bil Tai ac fe'i cyhoeddwyd yn y Memorandwm Esboniadol / Asesiad Effaith Rheoliadol. Y bwriad yw sicrhau bod cyllid ychwanegol ar gael i awdurdodau lleol yn unol â'r angen hwn. Bydd hyn, ynghyd â phrosiectau a ariennir gan gyllideb Atal Digartrefedd, sydd wedi'i chynnal ar lefel o £5.9 miliwn, yn galluogi Awdurdodau Lleol a'u partneriaid lleol a chenedlaethol i adeiladu ar sail y canlyniadau calonogol iawn o ran atal, a welwyd ym mlwyddyn gyntaf y ddeddfwriaeth newydd.

Mae gwerthusiad annibynnol o'r ddeddfwriaeth wedi'i gomisiynu a chytunwyd ar ystadegyn atal newydd, sydd wrthi'n gweithredu. Mae swyddogion hefyd yn cael trafodaethau rheolaidd am arferion lleol â rhanddeiliaid, ac yn adolygu'r arferion hynny, i ganfod unrhyw anghenion am ddatblygiadau pellach. Mae'r rhain yn cynnwys treialu sesiynau hyfforddi byr fel bod staff Gwasanaethau Cymdeithasol yn ymgyfarwyddo â'r dyletswyddau digartrefedd ar awdurdodau lleol ac i egluro

sut y gall pobl sydd mewn perygl o ddod yn ddigartref gael eu helpu i osgoi digartrefedd.

Mae Llwybr Enghreifftiol Cenedlaethol i atal cyn-droseddwyr rhag dod yn ddigartref pan gânt eu rhyddhau o'r ddalfa wedi'i ddatblygu ac mae'n cael ei weithredu gan sefydliadau datganoledig a'r rhai nad ydynt wedi'u datganoli yn gweithio mewn partneriaeth. Mae arwyddion calonogol o'r modd y mae'n gweithio i'w gweld o waith cychwynnol partneriaid o'i fonitro. Mae trefniadau terfynol wrthi'n cael eu llunio i gomisiynu adolygiad annibynnol o'r Llwybr.

Grant Cefnogi Pobl

Mae'r rhaglen yn parhau i gael ei datblygu â'r cyllid sydd ar gael (cyllideb lefel arian wastad ar gyfer blwyddyn ariannol 2016-17) er mwyn sicrhau ei bod yn cael ei defnyddio yn y modd gorau. Caiff y cymorth ei gomisiynu gan Awdurdodau Lleol a chan gynnwys Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol gan mai nhw sydd yn y sefyllfa orau i adnabod anghenion a blaenoriaethau lleol. Ymysg y disgwyliadau allweddol mae cysylltiadau gweithio agosach rhwng y rhaglen a gwasanaethau digartrefedd statudol, â rhaglenni fel Teuluoedd yn Gyntaf, gwasanaethau iechyd, a chydag Adrannau Gwasanaethau Cymdeithasol, drwy Fyrddau Partneriaeth Rhanbarthol. Caiff data am ddeilliannau eu casglu ac adroddir arnynt. Mae swyddogion yn parhau i gynnal adolygiadau o'r dull o reoli'r rhaglen fesul awdurdod lleol. Mae effeithiau'r rhaglen – a'i manteision – o ran helpu i leihau'r gofynion ar y GIG wedi'u gwerthuso drwy gyfrwng dau brosiect – Prosiect Tai Gwasgaredig Bro Morgannwg a chronfa ddata Cyswllt Diogel Gwybodaeth Ddienw (SAIL). Mae'r gronfa ddata hon, sy'n cysylltu data dienw o'r rhaglen â data'r GIG, yn cael ei hehangu erbyn hyn i gwmpasu Cymru gyfan.

Adfywio

Mae'r rhaglen adfywio yn ddull pwysig o gyflawni ac ychwanegu gwerth at ein huchelgeisiau ehangach, fel gwaith Tasglu'r Cymoedd, y Metro a'r Cytundebau Dinas. Mae creu'r cysylltiadau hyn ac ychwanegu gwerth at y buddsoddiadau mawr hyn yn nod allweddol o'n rhaglen adfywio. Yn awr, mwy nag erioed, mae arnom angen gweledigaeth glir a phwrpasol i ategu lles ac adfywiad economaidd ein cymunedau.

Mae angen i'n trefi a'n dinasoedd fod yn amrywiol; maent yn fannau lle y mae pobl yn byw, yn gweithio, yn siopa ac yn cymdeithasu. Mae'n bwysig annog amrywiaeth a'i hategu. Mae arnom angen i bobl fyw a gweithio yng nghanol trefi gan fod hynny'n ychwanegu bywiogrwydd ac yn cynyddu nifer yr ymwelwyr, sy'n nodwedd bwysig, ac mae'n sbardun sy'n ategu gweithgareddau ehangach.

Lleoedd Llewyrchus Llawn Addewid yw'r fframwaith adfywio presennol, sy'n cynnwys ein rhaglen adfywio gyfalaf flaenllaw a fuddsoddodd £124 miliwn mewn 18 o gymunedau dros y 3 blynedd ddiwethaf. Y rhaglen hon fu prif sbardun

gweithgareddau adfywio yng Nghymru. Mae Lleoedd Llewyrchus Llawn Addewid yn darparu 2,000 o swyddi, mae'n cynorthwyo 9,000 o bobl i gael swydd, mae'n adeiladu 1,000 o gartrefi fforddiadwy a 2,000 o gartrefi i'r farchnad. Yn sgil ein buddsoddiad, mae £300m wedi'i ysgogi gan bartneriaid yn y sector preifat a'r sector cyhoeddus.

Mae'r gyllideb wedi lleihau £47.728m, o £62.608m i £14.880m yn 2017/18, a symiau tebyg mewn blynyddoedd dilynol. Mae hyn yn cynnwys Cyllid Cyfatebol a Dargedir ar gyfer prosiectau â chyllid Ewropeaidd, gan gynnwys Adeiladu ar gyfer y Dyfodol. Er mwyn lliniaru'r gostyngiad hwn, byddaf yn gweithio gyda bwrdd Cronfa Buddsoddi Cymru mewn Adfywio i sicrhau bod yr arian y mae'r Gronfa'n ei ddal ar hyn o bryd yn cael ei ryddhau cyn gynted ag y bo modd ar ffurf cyfraniadau at raglen adfywio. Rwyf hefyd yn anelu at fuddsoddi rhagor yn y maes hwn, os bydd rhagor o gyfalaf ar gael drwy Ddatganiad yr Hydref.

Asiantaethau Gofal a Thrwsio ac Addasiadau i'r Cartref

Mae'r gyllideb sy'n darparu cyllid creiddiol i Asiantaethau Gofal a Thrwsio wedi'i diogelu yn y flwyddyn ariannol hon. Y bwriad yw gwneud yr un peth y flwyddyn nesaf er mwyn diogelu gwasanaethau rheng flaen. Mae'r asiantaethau'n chwarae rhan allweddol o ran darparu addasiadau i gartrefi pobl. Mae'r rhain yn atal cwympiadau, y gall yr anafiadau a geir ohonynt arwain at bobl yn gorfod cael eu derbyn i'r ysbyty, ac maent hefyd yn gallu helpu gyda rhyddhau cleifion yn gynt ar ôl cyfnod yn yr ysbyty drwy sicrhau bod amgylchedd diogel, y gellir ei reoli, yn y cartref. Mae gwaith yr asiantaethau a'r hyn y maent yn ei gyflawni yn cael eu monitro. Maent yn chwarae rhan annatod yn y system addasiadau gwell. Mae teclyn casglu data newydd wedi'i ddatblygu a'i dreialu ac mae wrthi'n cael ei gyflwyno – bydd hwn yn casglu data ynglŷn â phob addasiad a ddarperir, nid yn unig Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl, sef un yn unig o blith nifer o raglenni sy'n darparu addasiadau, ond dyma'r unig ystadegyn a gofnodir.

Gwella Amodau (Benthyciadau Gwella Cartrefi a Troi Tai'n Gartrefi)

Ni ofynnwyd am ddim cyllid ychwanegol ar gyfer y cynlluniau hyn a chanolbwyntir ar sicrhau bod y cyllid presennol yn cael ei ddefnyddio'n effeithiol. Mae awdurdodau lleol yn cwblhau datganiadau chwarterol i fonitro statws ariannol cyllid ad-daladwy Troi Tai'n Gartrefi/Benthyciadau Gwella Cartrefi. Mae hwn wedi'i ehangu i gynnwys cyllid grant Troi Tai'n Gartrefi. Mae datganiad gwerthuso drafft ar gyfer y cynlluniau wedi'i dreialu gyda'r awdurdodau lleol. Bydd hwn yn cael ei adolygu yn dilyn adborth gan yr awdurdodau lleol a bydd yn cael ei gyflwyno bob chwarter ar ôl cytuno ar y fformat.

Cynhaliwyd gwerthusiad annibynnol o'r elfen cyllid grant o Troi Tai'n Gartrefi ar ôl 3 mlynedd o weithredu. Mae argymhellion y gwerthusiad yn cael eu hystyried ar hyn o bryd o safbwynt eu gweithredu, ynghyd â nifer o newidiadau i gynllun Benthyciadau Gwella Cartrefi. Bydd y newidiadau'n sicrhau bod cynifer yn

defnyddio'r ddau gynllun ag y bo modd. Fel rhan o'r newidiadau, rwy'n ystyried targed newydd ar gyfer Cartrefi Gwag a Ailddefnyddir. Rwy'n gweithio'n agos gyda'r grŵp llywio sy'n edrych ar ddiwygio'r dangosydd perfformiad presennol i adlewyrchu'r statws presennol yn fwy cywir.

Cyfranogiad Tenantiaid

O ganlyniad i waith ymchwil a gomisiynwyd gennym, mae'r trefniadau ar gyfer cynorthwyo cyfranogiad tenantiaid wedi'u gwella. Eleni, ac ers sawl blwyddyn, mae cyllid creiddiol wedi'i ddarparu i ddau sefydliad tenantiaid ar wahân (sef Gwasanaeth Ymgynghorol Cyfranogiad Tenantiaid Cymru, a Tenantiaid Cymru). Mae cyfle cystadleuol i gael dyfarniad grant wedi'i gynnig ac mae'r ceisiadau'n cael eu hasesu ar hyn o bryd, gyda'r bwriad o ddyfarnu grant dwy flynedd (£150,000 y flwyddyn) i ddatblygu a gweithredu dull mwy effeithiol. Bydd y dyfarniad dwy flynedd yn creu amser i roi'r dull newydd ar brawf a'i werthuso er mwyn llywio cyllid a datblygiadau yn y dyfodol.

Cydraddoldeb a Chynhwysiant

Mae cydraddoldebau'n sbardun sylfaenol ac yn elfen annatod o'r rhaglen Cydraddoldeb a Chynhwysiant. Mae'r rhaglen yn cynnwys cymorth ar draws y nodweddion gwarchodedig fel y'u diffinnir yn Neddf Cydraddoldeb 2010 a'r amcanion cydraddoldeb fel y'u nodir yn ein Cynllun Cydraddoldeb Strategol. Cafodd ymgynghoriad ar drefniadau rhaglen gyllido Cydraddoldeb a Chynhwysiant yn y dyfodol ei gwblhau yn 2015 a chafodd ymatebion, a oedd yn cynnwys yr angen i'r cyllid gwmpasu nodweddion gwarchodedig ac amcanion cydraddoldeb, eu hymgorffori'n rhan o ddyluniad y rhaglen newydd.

Mae'r Rhaglen Cydraddoldeb a Chynhwysiant yn ategu'r agenda trechu tlodi, ac mae swyddogion yn gweithio i sicrhau bod agendâu trechu tlodi, cydraddoldeb a hawliau plant yn cydblethu â'i gilydd. Mae'r dystiolaeth yn dangos bod pobl sydd â nodweddion gwarchodedig penodol, a fydd naill ai'n derbyn gwasanaethau, neu a fydd yn cael budd yn y pen draw o'r ffaith bod polisïau wedi'u creu sy'n deillio o wasanaethau cynghori, yn fwy tebygol o fod yn byw mewn tlodi e.e. pobl anabl a theuluoedd sydd ag aelodau anabl.

Bydd y Rhaglen Cydraddoldeb a Chynhwysiant yn cyfrannu at nodau'r Amcanion Cydraddoldeb a fydd yn rhan o uchafu ein cyfraniad at y Nodau Llesiant, yn arbennig nod llesiant 'Cymru sy'n fwy cyfartal', sy'n cynnwys cyfeiriad at anghydraddoldebau cymdeithasol-economaidd a'r nod o greu 'Cymru o gymunedau cydlynus'.

Ar ben hynny, mae'r rhaglen Cydraddoldeb a Chynhwysiant:
- yn ategu anghenion hirdymor pobl sydd â nodweddion gwarchodedig;

- yn helpu i atal problemau yn y tymor hwy drwy ganfod y materion sy'n effeithio ar bobl sydd â nodweddion gwarchodedig yn gynnar yn y broses o lunio polisïau;
- yn peri ein bod yn cydweithio â sefydliadau gan anelu at gyflawni'r nodau Llesiant;
- yn galluogi pobl sydd â nodweddion gwarchodedig i gymryd rhan yn y gwaith o gyflawni'r nodau Llesiant.

Cyfleusterau Cymunedol

Bydd cyllideb y Rhaglen Cyfleusterau Cymunedol yn cael ei lleihau, o £10.95 miliwn yn 2016/17 i £2 filiwn yn 2017/18 a 2018/19 fel ei gilydd. Mae cyllidebau dangosol ar gyfer 2019/20 a 2020/21 yn dangos gostyngiad pellach. Byddaf yn parhau i ystyried blaenoriaethau wrth symud ymlaen, gan gynnwys y cyfleoedd a gyflwynir gan gronfeydd cyfalaf ychwanegol yn deillio o Ddatganiad yr Hydref.

6. Deddfwriaeth

Deddfau, a Biliau pan fo Asesiad Effaith Rheoliadol wedi'i gyhoeddi	Teitl y Cam Gweithredu yn y Gyllideb	Amcangyfrif yr Asesiad Effaith Rheoliadol o'r costau yn 2017-18	Costau yn 2017-18 os ydynt yn wahanol i amcangyfrif yr Asesiad Effaith Rheoliadol
Cymunedau a Phlant			
Deddf Tai (Cymru) 2014	Digartrefedd	1,900,000	
	Cymunedau a Threchu Tlodi (Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr)	5,000,000	3,300,000
Llywodraeth Leol			
Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015	Cam-drin Domestig	331,500	

Digartrefedd

Fel y nodir uchod, 2017-18 yw trydedd flwyddyn y broses o drosglwyddo i'r ddeddfwriaeth newydd ar ddigartrefedd, a gyflwynwyd gan Ran 2 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014. Amcangyfrifwyd mai £1.9 miliwn fyddai cost ychwanegol y ddeddfwriaeth ar gyfer y 3edd flwyddyn.

Gwella'r Sector Rhentu Preifat

Mae deialog barhaus yn mynd rhagddi â Chyngor Dinas Caerdydd, sef yr awdurdod trwyddedu dynodedig ar gyfer Rhentu Doeth Cymru (Rhan 1 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014), ynghylch ei roi ar waith. Bydd hyn yn nodi'r achosion pan fo buddsoddiadau ychwanegol, e.e. y gefnogaeth y mae Llywodraeth Cymru yn ei rhoi eleni i weithgareddau cyfathrebu, yn synhwyrol ac o gymorth ar gyfer gweithredu'r ddeddfwriaeth.

Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016

Mae'r camau ar gyfer gweithredu Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 yn canolbwyntio ar raglen helaeth o is-ddeddfwriaeth. Nid oes dim costau ychwanegol i'w talu yn 2017-18.

Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr

Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn gosod dyletswyddau newydd ar awdurdodau lleol i fynd ati'n gywir i asesu anghenion Sipsiwn a Theithwyr am leiniau cartrefi symudol ac yna sicrhau bod digon o safleoedd yn cael eu creu. Cyn mis Ebrill 2014, nid oedd dim safleoedd awdurdodau lleol i Sipsiwn a Theithwyr wedi'u hagor yng Nghymru ers 1997. Ers mis Ebrill 2014 a thrwy gynyddu'r cyllid, rydym wedi agor dau safle newydd ac wedi ymestyn 5 yn rhagor drwy gyllid ein Grant Cyfalaf Safleoedd, gan greu 40 o leiniau ychwanegol.

O dan Ran 3 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014 ("y Ddeddf"), rhaid i awdurdodau lleol gynnal Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr ar gyfer y rhai sy'n preswylio yn eu hardal neu sy'n cyrchu yno. Wedi iddynt gwblhau'r Asesiad hwn, rhaid i awdurdodau lleol baratoi adroddiad i'w gyflwyno i Weinidogion Cymru, ac i'w gymeradwyo ganddynt. Datblygwyd achos busnes drwy gyfeirio'n agos at Asesiadau Llety Sipsiwn a Theithwyr sy'n cael eu cyflwyno a deialog reolaidd â swyddogion Awdurdodau Lleol i sicrhau bod y galw am gyllid cyfalaf yn cael ei ystyried yn drylwyr.

O ganlyniad i'r achos busnes cychwynnol, nodwyd gofyniad o £29m rhwng 2014/15 a 2019/20 yng Nghynllun Buddsoddi yn Seilwaith Cymru i ychwanegu at gyllideb llinell sylfaen flynyddol Grant Cyfalaf Safleoedd, sef £1.5m y flwyddyn. Roedd disgwyl i hyn ddarparu cronfa â chyfanswm o £36.5m tan ddiwedd 2019/20, gan gynnwys £5m yn 2017/18. Mae diwygiad diweddar i'r achos busnes, i adlewyrchu Asesiadau newydd o Lety Sipsiwn a Theithwyr ac amseriad datblygiadau, wedi dangos bod angen £26.4m rhwng 2017/18 a 2020/21, gan gynnwys £3.3m ar gyfer 2017/18. Dylai'r buddsoddiad hwn sicrhau bod tua 200 o leiniau'n cael eu darparu erbyn 2021.

Cam-drin Domestig

Daeth Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015 i rym ym mis Ebrill 2015. Cafodd cyfanswm o £582,450 ei ddyrannu i weithredu'r Ddeddf sy'n cynnwys:

- gweithredu'r Fframwaith Hyfforddi Cenedlaethol,
- canllawiau statudol ar nifer o faterion;
- ariannu'r Cynghorydd Cenedlaethol, a
- Chyhoeddusrwydd.

Cafodd y Fframwaith Hyfforddi Cenedlaethol ei gyhoeddi ar 17 Mawrth 2016. Fel rhan o'r Fframwaith, mae Llywodraeth Cymru yn ariannu'r broses o ddatblygu a darparu hyfforddiant ar gyfer Gofyn a Gweithredu, sy'n cael ei dreialu ar hyn o bryd mewn 2 safle Mabwysiadu, drwy gyfrwng Cymorth i Ferched Cymru dros y 5 mlynedd nesaf. Mae'r Strategaeth Genedlaethol yn ofyniad yn y Ddeddf a bydd yn cael ei chyhoeddi ar 4 Tachwedd. Bydd wedi'i seilio ar gynllun cyflawni manwl a fydd yn amlinellu gweithgareddau yn y strategaeth ac, ochr yn ochr â dangosyddion cenedlaethol, bydd yn ein galluogi i fonitro a ydym yn cyflawni'r amcanion a nodwyd yn y strategaeth.

Ymgymerodd Rhian Bowen-Davies â'i swydd yn Gynghorydd Cenedlaethol ar gyfer Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, sef y swydd gyntaf o'r math hwn yn y DU, ar 28 Medi 2015; pennir y swydd am gyfnod cychwynnol o dair blynedd.

Carl Sargeant
Ysgrifennydd y Cabinet dros Gymunedau a Phlant

CYMUNEDAU A PHLANT - PRIF GRŴP GWARIANT (MEG)

CYLLIDEB ADNODDAU – Terfyn Gwariant Adrannol

Maes Rhaglenni Gwariant	Gweithredu	Teitl y BEL	2015-16 Alldro Terfynol £000oedd	2016-17 Alldro Rhagolygol £000oedd	2017-18 Dyraniadau'r Gyllideb Ddrafft
Rhannau perthnasol o: Galluogi Plant a Chymunedau	Atal ac Ymyrryd yn Fuan	Atal ac Ymyrryd yn Fuan	*160,788*	*155,533*	*154,383*
	Cynhwysiant Ariannol a'r Trydydd Sector	Cymorth i'r Sector Gwirfoddol/Gwirfoddoli	6,800	6,125	6,125
		Cynhwysiant Ariannol	13,349	13,927	13,927
			180,937	**175,585**	**174,435**
Cymunedau Diogelach	Gwasanaethau Tân ac Achub	Gwasanaethau Tân ac Achub	5,498	4,299	4,299
		Diogelwch Tân Cymunedol	1,093	848	848
	Cam-drin Domestig	Y Grant Gwasanaethau Trais Domestig	4,313	4,500	4,500
	Hybu ymgysylltiad cadarnhaol i bobl ifanc	Gwasanaethau Cyfiawnder Ieuenctid	5,165	4,420	4,420
	Cyfanswm Cymunedau Diogelach		**16,069**	**14,067**	**14,067**
Cydraddoldeb a Chynhwysiant	Cydraddoldeb a Chynhwysiant	Cydlyniant Cymunedol	186	200	200
		Cydraddoldeb	2,311	2,034	2,034
	Cyfanswm Cydraddoldeb a Chynhwysiant		**2,497**	**2,234**	**2,234**
Polisi Tai	Cefnogi Pobl	Cefnogi Pobl	124,025	124,488	124,488
	Atal Digartrefedd	Atal Digartrefedd	11,793	5,907	5,907
	Byw'n Annibynnol	Byw'n Annibynnol	5,662	5,159	5,159
	Cyfanswm Polisi Tai		**141,480**	**135,554**	**135,554**
Cartrefi a Lleoedd	Cynyddu'r Cyflenwad a'r Dewis o Dai Fforddiadwy	Bond Tai	4,022	4,100	7,700
	Cyllid Refeniw Tai	Cyllid Refeniw Tai	290	1,073	1,073
	Adfywio	Adfywio	4,026	2,040	2,540
		Awdurdod Harbwr Caerdydd	6,228	6,790	6,790
	Cyfanswm Cartrefi a Lleoedd		**14,566**	**14,003**	**18,103**
	Cyfanswm Adnoddau - Cymunedau		**355,549**	**341,443**	**344,393**

CYLLIDEB CYFALAF - Terfyn Gwariant Adrannol					
Maes Rhaglenni Gwariant	**Gweithredu**		**2015-16 Alldro Terfynol £000oedd**	**2016-17 Cyllideb Derfynol £000oedd**	**2017-18 Dyraniadau'r Gyllideb Ddrafft**
Cymunedau a Threchu Tlodi	Cymunedau a Threchu Tlodi	Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr	3,576	2,000	3,301
		Rhaglen Cyfleusterau Cymunedol	3,227	10,950	2,000
	Cyfanswm Cymunedau a Threchu Tlodi		**6,803**	**12,950**	**5,301**
Cymunedau Diogelach	Gwasanaethau Tân ac Achub	Gwasanaethau Tân ac Achub	694	1,000	1,300
		Diogelwch Tân Cymunedol	670	670	670
	Cam-drin Domestig	Y Grant Gwasanaethau Trais Domestig	1,165	969	969
	Cyfanswm Cymunedau Diogelach		**2,529**	**2,639**	**2,939**
Polisi Tai	Byw'n Annibynnol	Y Rhaglen Addasiadau Brys	1,641	5,641	5,660
	Y Gronfa Fuddsoddi Gofal Canolraddol	Y Gronfa Fuddsoddi Gofal Canolraddol	- 271	10,000	10,000
	Cyfanswm Polisi Tai		**1,370**	**15,641**	**15,660**
Cartrefi a Lleoedd	Sicrhau Tai o Ansawdd Uchel	Lwfans Atgyweiriadau Mawr a Gwaddoli	104,200	108,000	108,000
		Cymorth Cyffredinol Tai	37,470	37,470	0
		Ardaloedd Adnewyddu	7,162	8,029	0
		Cynllun Benthyciadau Gwella Cartrefi	13,000	0	0
	Cynyddu'r Cyflenwad a'r Dewis o Dai Fforddiadwy	Grantiau Tai Cymdeithasol	95,744	64,534	69,432
		Tir ar gyfer Tai Fforddiadwy	19,244	10,000	10,000
		Gofal Ychwanegol	0	4,301	4,301
	Cynyddu'r Cyflenwad a'r Dewis o Dai'r Farchnad	Cronfa Cymorth i Brynu - Cymru a chynlluniau eraill	71,000	26,310	103,337
	Adfywio	Adfywio Canol Trefi	5,000	10,000	2,595
		Cronfa Gyfalaf Gyffredinol	10,888	10,888	0
		Adfywio	43,479	62,608	14,880
	Cyfanswm Cartrefi a Lleoedd		**407,187**	**342,140**	**312,545**
	Cyfanswm Cyfalaf – Cymunedau a Phlant		**417,889**	**373,370**	**336,445**

CYLLIDEB ADNODDAU – Gwariant a Reolir yn Flynyddol					
Maes Rhaglenni Gwariant	**Gweithredu**	**Teitl y BEL**	**2015-16 Alldro Terfynol £000oedd**	**2016-17 Cyllideb Derfynol £000oedd**	**2017-18 Dyraniadau'r Gyllideb Ddrafft**
Cymunedau Diogelach	Gwasanaethau Tân ac Achub	Pensiynau'r Gwasanaeth Tân	26,125	32,627	31,389

	Cyfanswm Cymunedau Diogelach		**26,125**	**32,627**	**31,389**
	Cyfanswm AME – Cymunedau a Phlant		**26,125**	**32,627**	**31,389**

CYLLIDEB GYFALAF – Terfyn Gwariant Adrannol						
Maes Rhaglenni Gwariant	**Gweithredu**	**BEL**	**2017-18**	**2018-19**	**2019-20**	**2020-21**
Cymunedau a Threchu Tlodi	Cymunedau a Threchu Tlodi	Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr	3,301	9,816	8,300	5,000
		Y Rhaglen Cyfleusterau Cymunedol	2,000	2,000	517	419
	Cyfanswm Cymunedau a Threchu Tlodi					
Cymunedau Diogelach	Gwasanaethau Tân ac Achub	Gwasanaethau Tân ac Achub	1,300	1,200	1,500	1,000
		Diogelwch Tân Cymunedol	670	670	670	670
	Cam-drin Domestig	Y Grant Gwasanaethau Trais Domestig	969	969	969	969
	Cyfanswm Cymunedau Diogelach		**2,939**	**2,839**	**3,139**	**2,639**
Polisi Tai	Byw'n Annibynnol	Y Rhaglen Addasiadau Brys	5,660	5,660	5,660	5,660
	Y Gronfa Fuddsoddi Gofal Canolraddol	Y Gronfa Fuddsoddi Gofal Canolraddol	10,000	10,000	10,000	10,000
	Cyfanswm Polisi Tai		**15,660**	**15,660**	**15,660**	**15,660**
Cartrefi a Lleoedd	Sicrhau Tai o Ansawdd Uchel	Lwfans Atgyweiriadau Mawr a Gwaddoli	108,000	108,000	108,000	108,000
	Cynyddu'r Cyflenwad a'r Dewis o Dai Fforddiadwy	Grantiau Tai Cymdeithasol	69,432	35,959	15,704	15,793
		Tir ar gyfer Tai Fforddiadwy	10,000	10,000	10,000	10,000
		Gofal Ychwanegol	4,301	4,301	0	0
	Cynyddu'r Cyflenwad a'r Dewis o Dai'r Farchnad	Cronfa Cymorth i Brynu - Cymru a chynlluniau eraill	103,337	88,748	63,067	34,700
	Adfywio	Adfywio Canol Trefi	2,595	0	0	0
		Adfywio	14,880	11,921	13,662	11,808
	Cyfanswm Cartrefi a Lleoedd		**312,545**	**258,929**	**210,433**	**180,301**
	Cyfanswm Cyfalaf - Cymunedau					
		Tai – mewn cronfeydd wrth gefn	*49,777*	*137,778*	*107,515*	*94,354*

Papurau i'w nodi 9 Tachwedd 2016 – clawr

Rhif y papur:	**Mater**	**Gan**	**Pwynt gweithredu**
		Papurau cyhoeddus i'w nodi	
2	Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2017-18	Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol i Gadeirydd y Pwyllgor Cyllid	Ychwanegiadau a newidiadau I naratif y Gyllideb.
3	Ymchwiliad ôl-ddeddfwriaethol i Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015	Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot	Manylion o'u grŵp arweinyddiaeth ar Drais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol.
4	Ymchwiliad ôl-ddeddfwriaethol i Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015	Y Gymdeithas Genedlaethol er Atal Creulondeb i Blant (NSPCC)	Manylion o'u strategaeth ar Drais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol.
5	Ymchwiliad ôl-ddeddfwriaethol i Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015	Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLlLC)	Ymateb i bwyntiau a godwyd yn ystod cyfarfod y Pwyllgor ar 18 Hydref 2016.

Mark Drakeford AC/AM
Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol
Cabinet Secretary for Finance and Local Government

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Simon Thomas AC
Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Tŷ Hywel
Caerdydd
CF99 1NA

2 Tachwedd 2016

Annwyl Simon,

Ar 18 Hydref, gosodais Gyllideb Ddrafft 2017-18 Llywodraeth Cymru gerbron y Cynlluniad Cenedlaethol er mwyn iddo graffu ac ymgynghori arni. Fel rhan o becyn y Gyllideb, cyhoeddais ddogfen naratif y Gyllideb sy'n cynnwys cofnod strategol o gynlluniau Llywodraeth Cymru o ran gwariant, ynghyd â'r tablau o ddyraniadau'r Gyllideb ar gyfer y Prif Grwpiau Gwariant.

Yn dilyn adolygu'r dogfennau ar ôl eu cyhoeddi, rydyn ni wedi sylwi ar nifer prin o wallau trosi a/neu theipio yn y fersiynau Cymraeg a Saesneg o naratif y Gyllideb a'r tablau o ddyraniadau ar gyfer y Prif Grwpiau Gwariant. Effaith ar y cyflwyniad gaiff rhain yn bennaf. Fodd bynnag, hoffwn dynnu eich sylw at y newidiadau canlynol:

- Mae tabl newydd, tabl 8.4, wedi cael ei fewnosod yn Atodiad C i roi trosolwg o'r newidiadau strwythurol sydd wedi eu gwneud i'r Prif Grŵp Gwariant Addysg ers cyhoeddi Cyllideb Atodol Gyntaf 2016-17;

- Mae tablau 8.1 i 8.9 wedi cael eu hailrifo yn 9.1 i 9.9. Yn nhabl 9.1, dylai'r swm a drosglwyddwyd o'r Prif Grŵp Gwariant Iechyd, Llesiant a Chwaraeon i'r Prif Grŵp Gwariant Llywodraeth Leol mewn perthynas â chyllido cynllun sgorio hylendid bwyd yr Asiantaeth Safonau Bwyd fod yn £57,000 yn hytrach na £59,000. Mae'r newid hwn hefyd yn effeithio ar dablau 9.2 a 9.8.

I ategu'r gwaith o graffu ar ein cynlluniau rwyf wedi cyhoeddi fersiynau wedi'u diweddaru o'r dogfennau hyn ar wefan Llywodraeth Cymru.

Rwyf yn anfon copi o'r llythyr hwn at Gadeiryddion y Pwyllgorau.

Mark Drakeford AC/AM
Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol
Cabinet Secretary for Finance and Local Government

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Nghaerdydd
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Mark.Drakeford@llyw.cymru
Correspondence.Mark.Drakeford@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Evidence session on the VAWDASV (Wales) Act 2015 - 13 October 2016, action point

- *Details of the Neath Port Talbot County Borough Council VAWDA Leadership Group Board, including its Terms of Reference and details of what, and how, the Board has learned*

The introduction of the VAWDA&SV (Wales) Act 2015 was very timely for Neath Port Talbot as they were about to review their Domestic Abuse Strategy and Action Plan. The Domestic Abuse Strategic Group (DASG) was losing momentum following a number of senior officers leaving the authority and it was not holding partners and providers to account effectively for their service delivery.

In January 2016 NPT commissioned an independent consultant to review all the Domestic Abuse structures, services and funding streams and as part of this review numerous consultation workshops took place with:-

- NPT staff
- Partners
- South Wales Police
- ABMU Health Board
- Third sector providers
- Third sector agencies
- DA survivors and
- DA victims

Early indictors of the review made it clear that this was going to be a much bigger piece of work than had been anticipated and also highlighted that the current DASG was not fit for purpose and no longer fulfilled its function.

Once the review was completed in April 2016 all the partners and agencies who took part were invited to attend a consultation meeting looking at the way forward and the new obligations under the Act. At this meeting it was decided to set up a VAWDASV Leadership Group which people of a senior level would sit on to steer the new work forward.

The Terms of Reference (see attached) of the group reflect the membership as outlined in the VAWDASV Act and sub groups and task and finish groups were set up to undertake the necessary work to tackle the priorities that the review and consultation highlighted. (VAWDASV Leadership group work plan attached,)

The new Leadership group also identified the linked partners that they would want to receive update reports from and Planning Frameworks that the group would report to; to make sure that governance conditions were met and there was a cohesive communication strategy in place to ensure good flow of information.

To date the NPT VAWDASV Leadership group has met three times and is making good progress. There are still some partners who are yet to make a full commitment to the group but the attendance is improving and steps are being taken to ensure all the right partners at a senior officer level are signed up to the group.

Neath Port Talbot has already made a start on the local strategy using the findings of the review to inform it and the draft National Strategy to shape it. We are currently undertaking a gap analysis to identify what further research and data collection is required to produce the draft document and we are hoping to meet with a representative of the ABMU Health Board shortly to further develop the draft strategy.

Violence Against Women, Domestic Abuse & Sexual Violence (VAWDASV) Leadership Group

TERMS OF REFERENCE
August 2016

1. Introduction

1.1. The purpose of this paper is to set out the Terms of Reference of the Violence Against Women Domestic Abuse & Sexual Violence (VAWDASV) Leadership Group

1.2. The VAWDASV Leadership Group will replace the former Domestic Abuse Strategy Group (DASG) in line with the Draft Statutory Guidance on Effective Multi-Agency Collaboration under the Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence Act 2015, which states;

"relevant authorities are required to review any existing strategic partnership which is focused specifically on violence against women, domestic abuse and sexual violence"

1.3. The VAWDASV Leadership Group will sit within the Safer Neath Port Talbot structure

2. Purpose of the Group

2.1. The overall purpose of the VAWDASV Leadership Group is to be the strategic board implementing the requirements of the Violence Against Women, Domestic Abuse & Sexual Violence Act 2015, with participation from all relevant agencies and links to other Strategic Boards and Partnerships

2.2. The VAWDASV Leadership Group will develop, approve and monitor the NPT VAWDASV Strategy

2.3. The group will be outcome focused, as opposed to information sharing only, agreeing and taking forward any actions identified as necessary, to facilitate improvements in both the arrangements for the prevention of VAWDASV and the arrangements for the protection and support of victims and those affected by VAWDASV

3. Objectives

3.1. To support Neath Port Talbot County Borough Council and ABMU Health Board in developing the NPT VAWDASV strategy

3.2. To progress and monitor the strategic priorities and objectives as set out in the Neath Port Talbot Violence Against Women Strategy and how local partners are delivering on the purposes of the Act

3.3. To agree a common, integrated set of outcomes and an associated data set

3.4. To ensure effective commissioning of services to make certain that services meet the needs of victims, survivors and all others affected by VAWDASV

3.5. To keep abreast of emerging issues in respect of VAWDASV and in initiating new services, give consideration to existing provision and whether this can be utilised or adapted

3.6. To discuss funding and resource issues affecting local provision for all individuals experiencing any form of VAWDASV, ensuring funding is aligned to deliver the strategic aims and is spent according to identified need and objectives

3.7. To promote understanding and raise awareness of VAWDASV within Neath Port Talbot

3.8. To work with other disciplines within the locality to ensure an expert and coordinated response to VAWDASV, strengthening leadership and accountability

3.9. To promote a common set of policies across partners, including risk assessment and training

3.10. To secure regular feedback and input from service users to ensure the work of the Group is relevant and effective

3.11. Consider and offer comment to the Welsh Government, National Adviser as may be required

3.12. Ensure there is an agreed core pathway for all partners to use, for those suffering VAWDASV

4. Sub Groups and Task & Finish Groups

4.1. The VAWDASV Leadership Group will be able to establish Sub Groups and Task & Finish Groups

Initially the Sub Groups will be as follows;

- Joint Commissioning Group
- Communications & Engagement Group
- Ask & Act Training Group

4.2. Time limited Task & Finish Groups will be established by the VAWDASV Leadership Group, for any emerging issues that would not otherwise be appropriate for the Sub Groups to address or take forward

4.3. The purpose of these Sub Groups and Task & Finish Groups will be to progress any work tasked to them as set out in the NPT Violence Against Women Strategy and / or by the VAWDASV Leadership Group

4.4. Membership will be made up of members of the VAWDASV Leadership Group and representatives of others agencies whose role and duties are relevant to the Sub Group or Task & Finish Group

4.5. Each Sub Group will appoint a Chair, drawn from the Leadership Group. Terms of Reference for the Sub Groups will be agreed between the Chair and the Leadership Group

4.6. The frequency of Sub Group or Task & Finish Group meetings will be decided by the Chair

5. Reporting

5.1. The Leadership Group will discuss and receive information on the work of the Sub Groups at every meeting and from the Task and Finish Groups as and when appropriate

5.2. The Leadership Group will receive information and updates from Linked Partners;

- One Stop Shop Partnership Board
- Area Planning Board: Mental Health / Substance Misuse
- Schools
- Specialist Domestic Violence Group

5.3 The Leadership Group will report into local Planning Frameworks and be accountable to the Community Safety Partnership for any actions / responsibilities identified through those established partnerships;

- Community Safety Partnership (Accountable)
- Western Bay Safeguarding Boards (Reporting)
- Area Planning Board (Reporting)
- Public Service Board (Reporting)
- Supporting People Group (Reporting)

6. Membership & Accountability

6.1. Membership must be at a senior level and include those authorised to act and make decisions on behalf of their service / organisation

6.2. Members must provide leadership within their partnerships / organisation and be able to clear any systemic barriers to delivering the goals of the group

6.3. Members will be expected to champion VAWDASV work and service provision on other boards and ensure this work is linked to other agendas

6.4. Membership will include the core partners, including specialist 3rd sector organisations, to ensure the group has the widest possible perspective and range of information

6.5. The engagement of all members must be demonstrated, in order to drive progress and ensure the effectiveness of the Leadership Group

6.6. All members must keep the Leadership Group informed of any relevant matters

6.7. The VAWDASV Leadership Group will consist of the following members;

- Chair; Councillor A Lockyer
- Vice Chair – Mrs. Karen Jones
- Head of Corporate Strategy & Democratic Services
- Head of Children & Young People Services
- Head of Commissioning & Support Services
- Head of Substance Misuse Strategy & Development
- Head of Participation
- Community Safety Manager
- ABMU Ask & Act Lead Officer
- ABMU Lead for VAWDASV
- ABMU Mental Health
- Superintendent South Wales Police
- Chief Executive Welsh Womens Aid
- Director Port Talbot & Afan Womens Aid
- Chief Executive Calan DVS
- Chief Executive Hafan Cymru
- Fire & Rescue Service
- Probation
- Ambulance Service
- Courts
- NPT Homes
- Neath Port Talbot CVS

6.8. Support will be provided by;
- VAWDASV Lead Officer
- Community Safety Project Support Officer

7. Meetings

7.1. VAWDASV Leadership Group meetings will take place bi-monthly.

7.2. The VAWDASV Leadership Group will be coordinated and supported by the VAWDASV Lead Officer.

7.3. Agendas and relevant papers will be sent out at least a week in advance of the meeting taking place.

7.4. Meeting minutes will be taken and circulated to members and relevant partner organisations as soon as possible, along with an Action Register

7.5. The Terms of Reference for the VAWDASV Leadership will be reviewed bi-annually.

Planning Frameworks

- Community Safety Partnership
- Western Bay Safeguarding Boards
- Area Planning Board
- Public Service Board
- Supporting People Group

VAWDASV
Leadership Group

Linked Partners	
One Stop Shop Partnership Board: Victoria Gardens	KJ
Area Planning Board: Mental Health / Substance Misuse	SA
Schools	CM
Specialist Domestic Violence Court Group	JL

** Updates to be submitted in writing before each Leadership Group*

Sub Groups:-

Joint Commissioning Group	Draw together all planning / commissioning and contracting arrangements, to ensure coherent, integrated approach to the commissioning of VAWDASV Services	Angela Thomas	Steve Adie, Neil Thomas, Sian Morris, Hayley Bearman, CVS, Julia Lewis, Elinor Wellington , Sam Williams, Peter Oakeshott
Communications & Engagement Group	Raise awareness of Domestic Abuse and Local Partnership Work	Sian Morris	Mary P Williams, Kate Jones, Lisa Voisey, PTAWA, PCSO, Elinor Wellington
Ask & Act Training Group	To implement the National Training Framework, Ask & Act Model and identify / arrange other training	Wendy Sutherland-Evans	Rachel Dixon, Julia Lewis, Elinor Wellington

**Sub Groups to feed in to every Leadership Group meeting – Agenda Items to be scheduled.*

Time Limited Task & Finish Groups:-

Perpetrator Programme Development	To identify evidence based interventions that can address perpetrators	Lucy Holmes	Ruth Allen Calan DVS Probation
Accommodation Review	Review the existing service models and identify improvements that can be delivered alongside a reduction in expense	Karen Jones *(Temp Chair)*	Hayley Bearman, Lucy Holmes, Katie Blackburn, Ruth Allen, Gwendolyn Sterk, Claire Maimone, Julia Lewis
High Risk Victim Support	Review the effectiveness of existing arrangements to identify and support victims deemed to be high risk	Liane Bartlett	Julia Lewis
Information Sharing Protocol	Establish an ISP	Karen Jones	
Research / Data	Identify outcome measures, performance data required to support the work of the partnership	Elinor Wellington	
VAWDASV Strategy Development	To create a Strategy for the NPT area which fulfils the requirements of the Act	Elinor Wellington	

Evidence session on the VAWDASV (Wales) Act 2015 - 13 October 2016, action point

- *Details of how local authorities are seeking the views of survivors of violence against women, domestic abuse and sexual violence*

The Neath Port Talbot VAWDA&SV Strategy will be Involving survivors and victims in their consultation - survivors are legitimate and equal partners within the VAWDA strategy and there is a commitment to ensure their involvement to inform the planning, design and delivery of strategy, services and associated interventions. Survivors of domestic violence know what makes an effective response for someone who has suffered violence and we need to support survivors to speak out, listen and take action.

Neath Port Talbot engage with victims and survivors by:-
Attending coffee mornings – all three providers host a coffee morning (one with child care) to encourage victims and survivors to some along to access support, information and informal therapies.

Projects and initiatives – e.g. Material Girls is a social enterprise set up by Port Talbot & Afan Women's Aid to teach victims and survivors to sew and upcycle pre-loved garments. The project enables victims to learn new skills, build confidence, self-esteem and provides a support network for those in difficult situations. The project has an annual fashion show and has an on line shop. www.material-girls.co.uk

Target Hardening – all victims who are recipients of target hardening measures to make their homes safe and secure are asked to complete a wellbeing survey following the installation and these responses are taken inot account when planning new security measures.

'Are you listening and am I being heard' – This report on the findings of survivor consultation will help shape and inform our local strategy.

Third sector providers – We have a very good relationship with all three third sector providers

- Port Talbot & Afan Women's Aid
- Calan dvs
- Hafan Cymru

These organisations provide us with data and statistics which helps guide the work of the statutory partners and the VAWDA Leadership group.

The Review – While the independent review was being completed early in 2016 the consultant made links with survivors who were invited to a

workshop to express their views and opinions on what help and support based on their experiences is needed for today's victims.

Anecdotal information – By having regular discussion and supervision with the Independent Domestic Violence Advisors (IDVA's) and MARAC Co-ordinator it gives us an insight on the complex needs of the victims that are currently being supported. When victims are successfully supported to move on to a new and safe life it is encouraging and also sets a benchmark for the level and quality of support required going forward to help more victims become survivors.

NOTE
One item of anecdotal information we have recently gleaned is that there are currently women in the refuge fleeing Domestic Violence who were temporarily living in refuges as children when their mother was fleeing Domestic Violence!

We need to invest in appropriate and relevant interventions to enable organisations and agencies to 'Break the Cycle' of vulnerable young people today becoming victims or perpetrators of Domestic Abuse in the future.

Sian Morris
Community Safety Manager
Neath Port Talbot CBC

NSPCC
CYMRU | WALES
Diane Engelhardt House, (Unit 2) Treglown Court, Dowlais Road, Cardiff, CF24 5LQ
Tŷ Diane Engelhardt, (Uned 2) Cwrt Treglown, Ffordd Dowlais, Caerdydd, CF24 5LQ
02920 108081 | nspcc.org.uk

John Griffiths AM
Chair of the Equalities, Local Government and Communities Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
Cardiff

26 October 2016

Dear John

Thank you for giving NSPCC the opportunity to provide oral evidence to the Equalities, Local Government and Communities Committee in support of your post legislative inquiry into the implementation of the **VAWDASV Act.**

This letter is the additional information about FGM and the Voices over Silence project that we agreed to provide to the Committee.

VAWDASV Strategy and FGM

FGM is both child abuse and sexual violence. However **FGM is broadly missing from the draft strategy**. It is only mentioned on page 9 as a stat and page 19 in prevention. We would recommend that FGM is included in more detail in each of the sections in the final national strategy and include the following:

- **How it interfaces with the UK 'Ending Violence against Women and Girls Strategy 2016-20'**. This Home Office strategy has included the **clear outcome of 'reduction in the prevalence of FGM in line with our aim to end FGM within a generation'. We would recommend that the same outcome should be included in the final Welsh national strategy** together with clear commitments/ actions that Welsh Government will take that link to and complement the UK government actions.

- **Detail the commitments and actions that WG will take towards the outcome of ending FGM. It should also highlight the work and membership of the Wales Strategic HBV Leadership Group and how the strategy will be supported by the SLG and how the work of the SLG will contribute to the outcome.** The work already undertaken in Wales on FGM is the envy of other UK administrations and there is no mention about what has been achieved in Wales in recent years. **We feel that the final strategy should signpost and reference this work and that the national delivery plan should include clear reference to the existing Wales Strategic Leadership Group Delivery plan** (please contact KimAnn.Williamson@cps.gsi.gov.uk for a copy of the latest Delivery plan and more information).

- **The actions need to include the role that health will play** in preventing and treating those who have experienced FGM also should be included in the national strategy. There is no mention of the new care pathway that has been adopted or a commitment to continue it. There is also no mention of work towards an all Wales clinical service, nor any commitment to continuing to progress this area. As a children's charity

we feel it is vital that health services, in particular, understand the specific needs of children and ensure specialist services are available. A child who has experienced FGM will have needs for mental health support and this needs to be recognised and linked to the Together for Mental Health Strategy.

- We are concerned that the current strategy, by the fact that FGM is largely absent, does not promote clarity about the responsibility and expectations with regards to service provision at a local level to prevent, protect and support survivors of FGM or children who may be at risk of undergoing the process. This is especially concerning given new duties included in the Serious Crime Act 2015 that need to be implemented in Wales. We believe there needs to be clearer information (perhaps in the form of a table/annex) outlining who has responsibility for what. It would be helpful for the strategy to establish a set of minimum standard s for provision on FGM in Wales. We believe the National Strategy should form a framework to help provide more clarity to underpin the development of local strategies, highlighting exactly what duties and expectations are with regards eradicating FGM. This apply to all relevant authorities covered in by Act

The Voices over Silence project

NSPCC Cymru/ Wales was funded by Welsh Government to work in partnership with Bawso to develop a youth participation project to empower young people to become change-makers on harmful practices such as FGM. The aim of the project was to develop campaign materials to both raise awareness of FGM and promote the free NSPCC FGM helpline that can be contacted if anybody has a concern about FGM. The project trained and upskilled 16 young people to become FGM ambassadors and the campaign materials that aim to spark conversations and promote 'Voices over Silence' on the subject of FGM were launched on International Women's Day in March 2016. The campaign materials are available on the Live Fear Free website (**http://livefearfree.gov.wales/campaigns/?lang=en**). **In order to ensure their roll out in schools across Wales we had been informed that these materials would be incorporated into the Welsh Government Spectrwm provision in schools on FGM. We are aware new FGM provision was in the process of being developed over the summer. We would be keen to receive an update on progress towards this commitment as well as an update on any other ways the Welsh Government will continue to promote these materials.**

I hope this additional information makes clear our policy positions and expectations of the national strategy in relation to FGM. Should anything be unclear please do not hesitate to contact me.

Yours sincerely

Vivienne Laing
Policy and Public Affairs Manager
NSPCC Cymru/ Wales

MAE POB PLENTYNDOD WERTH BRWYDRO DROSTO
EVERY CHILDHOOD IS WORTH FIGHTING FOR

National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC). Noddwr Brenhinol: Ei Mawrhydi'r Frenhines. Llywydd: Ei Uchelder Brenhinol Iarlless Wessex. Sefydlwyd yn 1884. Ymgorfforwyd gan Siarter Brenhinol RC000374. Elusen gofrestredig 216401 (Cymru a Lloegr) a SC037717 (Yr Alban).

National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC). Royal Patron: Her Majesty The Queen. President: HRH The Countess of Wessex. Founded in 1884. Incorporated by Royal Charter RC000374. Registered charity number 216401 (England and Wales) and SC037717 (Scotland).

Eitem 3.4

Y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau
Equality, Local Government and Communities Committee
ELGC(5)-10-16 Papur 5 / Paper 5

Date/Dyddiad: 31st October 2016
Please ask for/Gofynnwch am: Naomi Alleyne
Direct line/Llinell uniongyrchol: 02920 468660
Email/Ebost: naomi.alleybe@wlga.gov.uk

WLGA • CLlLC

Mr John Griffiths AM
Chair, Equality, Local Government and Communities Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
CF99 1NA

Dear John,

Supplementary Information to Evidence Session

The information provided below is in response to a number of queries that emanated from the evidence session involving the WLGA held on 13th October as part of the Equality, Local Government and Communities Committee Inquiry in to the Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act. The responses below are based on the feedback received from local authorities who responded to our request for information. While feedback was not received from all 22 authorities, the information below is believed to be a fair representation of the work being undertaken across local government to respond to the requirements of the Act.

- Details of whether all local authorities in Wales are currently developing draft local strategies for their own area

Local authorities are developing local strategies, or action plans to support regional strategies to tackle violence against women, domestic abuse and sexual violence to meet the requirements of the Act. Gwent are developing a region wide strategy and in West Wales there is a regional Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence Partnership Strategy already in place. While some authorities may develop their own specific strategy to underpin a regional one, at the minimum authorities will produce an action plan on how the regional strategy will be taken forward and implemented locally.

- *Views on how local authorities will report on how they are addressing the requirements of the Act and, subsequently, who will collate data on local authority performance*

Under the Act, local authorities and local health boards are required to publish an annual report of the progress they have made in achieving the objectives specified in their local strategies. Similarly, Welsh Ministers must publish an annual report of the progress they have made towards achieving

Steve Thomas CBE
Chief Executive
Prif Weithredwr

Welsh Local Government Association
Local Government House
Drake Walk
CARDIFF CF10 4LG
Tel: 029 2046 8600

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Tŷ Llywodraeth Leol
Rhodfa Drake
CAERDYDD CF10 4LG
Ffôn: 029 2046 8600

www.wlga.gov.uk

the objectives in the national strategy. Additionally, Section 11 of the Act requires Welsh Ministers to 'publish national indicators that may be applied for the purpose of measuring progress towards the achievement of the purpose of the Act.'

- *Details and evidence of whether good practice guidance around Healthy Relationships is reaching individual schools across Wales*

Based on the feedback received, there is a range of work on-going to raise awareness of Healthy Relationships and in some areas, individual schools are being supported through training and the circulation of resources to support their implementation of Health Relationships education. The training provides information from policy to best practice, e.g. the 'Growing Up' resource that has been endorsed by Welsh Government.

As an example of good practice, in Blaenau Gwent a member of the school's Senior Leadership Team and a member of the Governing Body from each school attends the training for the school and this is followed up by information being circulated to all staff members and the Governing Body. A session for parents has also been held to enable the most consultative approach possible. In Rhondda Cynon Taff, education is working with their Health Board to map their kite-mark to UNICEF's Rights Respecting Schools Award which has a focus on equality and equality of opportunity amongst pupils.

In Pembrokeshire, 18 schools have achieved the Relationships aspect of the Healthy Schools National Quality Award, demonstrating the existence of a written policy on sex and relationships education; involvement of pupils in policy and curriculum development; evidence of pupil evaluations in relationships education to demonstrate the needs of learners are being met; and a written, graduated age appropriate sex and relationships programme.

- Details of how the WLGA have worked with local authorities in developing local strategies

The WLGA's represents the interests of local government and promotes local democracy. We primarily have a policy development and representative role however we can also support and lead on improvement and development. In some areas the WLGA is funded by the Welsh Government to undertake such a role, for example, WG currently fund the Social Services Improvement Agency which is based in the WLGA.

The WLGA has supported the development of the Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence Act in a number of ways: through feedback and providing evidence as part of the scrutiny process of the Bill; as a member of the National Training Framework Development Group; and raising awareness of the legislative requirements with local authorities. The WLGA is also a member of the Ministerial Advisory Group advising the Cabinet Secretary on implementation of the Act and tackling violence against women. However, the WLGA does not have the capacity nor the role to undertake targeted work with local authorities in developing their local strategies and neither have we been asked or funded to do so by Welsh Government or local authorities. Should authorities contact the WLGA for information or help we would respond in a positive manner and we always aim to maintain an overview of progress being made by authorities so we can highlight and share good practice as appropriate.

The WLGA welcomes correspondence in Welsh or English - Mae WLGA yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg
Printed on recycled paper - Wedi'i argraffu ar bapur eildro

- Details of how local authorities are seeking the views of survivors of violence against women, domestic abuse and sexual violence

There are various ways in which local authorities already engage with survivors of domestic abuse or learn about their experiences however this is also an area where some local authorities will seek to improve their performance and engagement with survivors and ensure the information and feedback provided informs their actions and priorities moving forward.

Examples shared by authorities on the way in which they engage with survivors include the use of specialist providers who use coffee morning and questionnaires to gain feedback; working closely with the third sector; focus groups and workshops to hear the voices and experiences of survivors; and exit questionnaires that the local authority employed IDVA (independent Domestic Violence Advocate) collates. In Ceredigion, there has been an arrangement whereby survivors of domestic abuse meet with the Chief Executive and lead Domestic Abuse Champion to discuss both positive responses and issues survivors face and this has assisted the authority in understanding where change is needed in response to disclosures of abuse.

I hope the above information is helpful to you and the Committee.

Yours sincerely

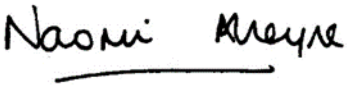

Naomi Alleyne
Director, Social Services and Housing

The WLGA welcomes correspondence in Welsh or English - Mae WLGA yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg
Printed on recycled paper - Wedi'i argraffu ar bapur eildro

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon